

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתְךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

האמונה שמשיח יכול לבוא היום
— היא בעצם אמונה גדולה הרבה יותר —
אמונה שעם ישראל יכול לעשות תשובה היום
[מתוך השיעורים 'האמונה בתשובת ישראל' ו'קפיצת הדרך לגאולה']

פרשת כי־תבוא תש"פ

חוזרים לישיבות - רוצה את נפלאות אצלך בבית המדרש? התקשר כעת 052-4295164

כִּי־תבוא ה'תש"פ

- 04** **להאמין בתשובה "היום"**
נקודה מעובדת
מה עומד בשרש יסוד האמונה
לצפות למשיח בכל יום?
- 05** **האמונה בתשובת ישראל**
אמונה ובטחון (30) ח"א
עיון בסיפור המפגש של ריב"ל עם
המשיח וההבדל בתפקידו של אליהו
הנביא בין גאולה 'בעתה ל'אחישנה'
- 14** **קפיצת הדרך לגאולה**
אמונה ובטחון (30) ח"ב
התבוננות בסוד "היום" בו אמר המשיח
שיבוא ובמילה היום בכלל
- 28** **הניגון החסידי**
ניגון מספר 458
ניגון מא' אלול תש"פ
- 29** **מעין גנים לפרשת כי תבוא**
"ברכה באסמ"ך"
שרש הברכה בג' רישין שבכתר
- 32** **פרקי אבות פ"ג**
חכמה ויראה
סוד קדימת היראה לחכמה
- 33** **פרקי אבות פ"ד**
תקות אנוש
מאד מאד הווי שפל רוח...
- 34** **הסיפור החסידי**
ח"י אלול
אדה"ז מספר על לידתה
של תורת הבעש"ט
- 36** **מענות ותשובות**
תשובות הרב לשואלים
האם יש כעס טוב ואיך מכריעים
מתי היתה יציאת מצרים?
- 37** **פאצור ל'אליס**
החיות של אלול
רזי יספר לנו על חידושו של
בעל יום ההולדת של ח"י אלול –
מורנו הבעש"ט

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל קוראי נפלאות היקרים. שבת פרשת **כיתבוא** בפתח **וח"י אלול** כבר מעבר לפינה ואנחנו עם גליון נוסף, מלא בדברי תורה והתוועדויות חסידיות לכל המשפחה. **שמו לב לפרטים על ההתוועדות שתכניס לכם חיות בעבודת חודש אלול – בגב הגליון. השיעורים השבוע** עוסקים באפשרות של **ביאת המשיח "היום"**. זהו בעצם שיעור ארוך במאמר **"אמונה ובטחון"**, שחלקנו אותו לשני שיעורים: **השיעור הראשון** מסביר כי **ביאת המשיח "היום" רלוונטית דווקא בגאולה שבאה בזכותנו** – בזכות עבודת התשובה של עם ישראל – **ובה צריך להאמין. השיעור השני** מעמיק להתבונן בסוד **קפיצת הדרך אל הגאולה**, ובעבודת "היום" של גאולת ניסן לעומת עבודת "היום" של גאולת תשרי (עבודה שאנו בעיצומה בימים אלה).

מסיבות טכניות לא זכינו השבוע לשפת אמת על הפרשה. הקובץ ישלח אי"ה במייל השבועי.

כמו שהזכרנו, **ביום ראשון הקרוב תתקיים התוועדות ח"י אלול** שתשודר בשידור ישיר בקישור הקבוע שלנו. אם הספקתם לקבל את הגליון מוקדם, אז תשמחו לדעת שגם השבוע ביום חמישי תתקיים התוועדות בשידור ישיר ובגב הגליון תמצאו את הפרטים על שאר ההתוועדויות והשיעורים לחדש זה.

שבת שלום ומבורך ואלול מלא בחיות,
המערכת

נקודה

מעובדת מתוך השיעור

להאמין בתשובה "היום"

האמונה בכך שעם ישראל יכול לעשות תשובה "היום" וממילא גם המשיח יכול לבוא "היום". בעומק, האמונה בתשובה של עם ישראל היא עמוקה ומשמעותית יותר מהאמונה במשיח – הקבה גדולה מהמסובב, ומכח התשובה תבוא הגאולה ממילא. אולי קל יותר להאמין בגאולה נסית-שמימית ברגע אחד מלהאמין בשינוי אמיתי מצדנו, אך עומק האמונה בביאת המשיח הוא האמונה בכח התשובה והשינוי של עם ישראל "בשעתא חדא וברגעא חדא". תנועת התשובה אל ה' נעשית ברגע אחד (גם היא נפרטת אחד כך לתהליך של שינוי) – והיא גורמת להגעת המשיח "היום". על כך הסבירה החסידות – שכל ענינה הוא "קפיצת הדרך" אל הגאולה – שכשם שצריך להאמין בה' צריך להאמין בכל יהודי, להאמין ש"לב ישראל חי" ואפשר לעשות תשובה מיד.

זוהי העבודה המיוחדת של התקופה הנוכחית בשנה: גאולת ניסן היתה נסית, גאולה בדילוג מלמעלה, ועם כל המהירות היא לקחה זמן (210 שנות גלות, ועשרה חדשים של יציאת מצרים) – כשמה שמעל הזמן יורד למציאות לוקח לה זמן להגיב, ליציאה ממגבלות המציאות לוקח זמן להתיישב בה. אך דווקא גאולת תשרי – התלויה בעבודתנו – תהיה גאולה מיידית, ביאה שלמה אל היעד. כשאנחנו מתעוררים להתקרב אל ה' – הוא גואל אותנו מיד. מכח עבודת התשובה של אלול – "אני לדודי" ומיד "ודודי לי".

כאשר שאל רבי יהושע בן לוי את המשיח "אימתי אתי מר?" הוא השיב לו – "היום!". רבי יהושע בן לוי הרגיש שהמשיח שיקר לו, עד שאליהו הנביא נאלץ להסביר לו שהמשיח התכוון לומר "היום" – אם בקלו תשמעו". ובכל זאת, המשיח אמר "היום" – הוא התכוון שבאמת-באמת הוא יכול לבוא באותו יום ואף באותו רגע ממש, אם רק "בקלו תשמעו" (כולל השמיעה-האמונה לקול המשיח, שאומר "היום"). הכיצד? האם לא נדרש 'תהליך' לשם ביאת המשיח? הרי אליהו הנביא צריך לבוא לבית דין ולבשר על בואו, ואם אליהו לא בא אתמול, כיצד יבוא המשיח "היום"? כל הסדר וההדרגה של ביאת המשיח שייכים רק לגאולת "בעתה" – גאולה שבאה בקץ הקבוע, לפי ה"סדר זמנים" של העולם. אמנם, אנו מצפים לגאולת "זכו" – 'אחישנה' – גאולה שמקדימה את הסדר העולמי המתוכנן ויכולה להתחולל בעצמה ברגע אחד, "היום", בלי כל הקדמות וסדרים.

במה תלויה גאולה כזו? "זכו" היינו עבודה מצדנו – עבודת התשובה, "תשובה מאהבה" שהופכת את כל הזדונות לזכויות. כך הרמב"ם (שמתאר בהלכות מלכים את ביאת המשיח כתהליך שלם ומסודר) פוסק בפירוש בהלכות תשובה – "סוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין".

לאור זאת, עיקר האמונה בביאת המשיח – "אחכה לו בכל יום שיבוא" – הוא בעצם

שיעור

אמונה ובטחון

האמונה בתשובת ישראל

קיצור מהלך השיעור

אחרי הפסקה ארוכה ייחסיית, חזר הרב לשיעור במאמר "אמונה ובטחון". חלקו הראשון של השיעור הוא חזרה והתבוננות נוספת בסיפור שאלת ריב"ל את המשיח **מתי יבוא** ותשובתו **"היום!"**. פרק א חוזר על הסיפור, מתבונן בקשר בין רשב"י כמחבר בין **המשיח** ו**אליהו הנביא** ובסוד ביאת המשיח "בין נגע לנגע". פרק ב מתבונן בפסוקי **המשיח המנוגע**, ועורך התבוננות ב**חמשה שרשים** המסיימים ב**גע**. פרק ג מעמיק בדברי ה"אוצר בלום", שהקדמת ביאת אליהו הנביא למשיח היא רק בגאולת "בעתה", ומסביר כיצד עיקר ה"זכו" היינו היכולת לדלג על כל הסדר הרגיל ועיקר האמונה בביאת המשיח הוא בעצם האמונה ה'אלולית' ביכולת ישראל **לעשות תשובה "היום"**.

א. ביאת המשיח "בין נגע לנגע"

בספר), שפותח בציטוט מסיפור די מפורסם במסכת סנהדרין:

מערת רשב"י

רבי יהושע בן לוי אשכח לאליהו דהוי קיימי אפיתחא דמערתא דרבי שמעון בן יוחאי... רבי יהושע בן לוי פוגש את אליהו הנביא בפתח מערת רבי שמעון בר יוחאי. יתכן שרבי יהושע בן לוי, בדור שבין התנאים והאמוראים, הלך למירון להשתטח על ציון רשב"י, שקדם לו

שלום לכולן. אנחנו לומדים את המאמר "אמונה ובטחון". למדנו בשיעורים עד כה את כל המאמר עד סוף פרק ז, אבל צריכים עוד כמה שיעורים, בע"ה, כדי להשלים את ההערות והביאורים של פרק ז (פרק ארוך יחסית, בו למדנו רק את הפנים). כדי להתרענן ולהזכר בנושא נתחיל שוב מתחלת פרק ז^א (עמ' עז

נרשם ע"י איתיאל גלעד. לא מוגה. אמונה ובטחון (30) ח"א - שיעור לבנות תיכון יעלת חן. ז' אלול תש"פ - כפ"ח. א פרק ז נלמד החל משיעור 23 (כ"ח ניסן ע"ט), ויש לעיין בו לגבי המובא לקמן (בביאור הגמרא, פסוקי ישעיהו

ופירוש ה"אוצר בלום").

כזהר הרקיע"^א. אם כן, משיח ורשב"י הם "תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין"^ב (בשמעון-יוחאי אותיות משיח ושאר אותיות שמעון בר יוחאי עולות משה ש"זכה לבניה"^ג, וכידוע^ד שרשב"י הוא הגלגול העיקרי של משה – "הוא גואל ראשון והוא גואל אחרון"^ה). אליהו הנביא הוא הרוח הכללית של נשמות ישראל הכלליות (כנגד נרנח"^ו), בחינת ה"ז של שם הוי' ב"ה, כנגד עולם היצירה בו חנוך-מטטרון, בחינת אליהו^ז. רבי יהושע בן לוי כאן בעולם העשיה, עולם הזה הזקוק לגאולה בפועל ממש:

י	משיח
ה	רשב"י
ו	אליהו
ה	ריב"ל

ביאת המשיח המנוגע

אמר ליה: אימת אתי משיח? אמר ליה: זיל שייליה לדידיה.
ריב"ל שאל את אליהו מתי יבוא משיח – שהרי מי יכול לדעת זאת טוב כאלהיו הנביא, מבשר הגאולה. אך אליהו שולח את ריב"ל לשאול את המשיח עצמו – 'אני לא הכתובת, רק המשיח הוא הכתובת לגלות מתי יבוא'.
והיכא יתיב? אפיתחא דרומי. ומאי סימניה? יתיב ביני עניי סובלי חלאים [רש"י: מנוגעים, והוא ג"כ מנוגע דכתיב 'והוא מחולל מפשעינו'^א, וכתיב 'חליינו הוא נשא'^ב]. וכולן שרו ואסירי בחד זימנא [רש"י: מתירין כל נגעטן ביחד ומקנחין אותן וחוזרים וקושרים אותן] ואיהו

כמה דורות. לרשב"י יש שתי מערות – המערה בפקיעין בה הסתתר מהרומאים שדבר בגנותם שלש עשרה שנה, ובזכות "צער מערה"^א זכה לכל הגילויים, ומערת קבורתו במירון^ב, אליה עולים ב-לג בעומר. בקבלה מערה היא יסוד אמא^ג (שהוא גם סוד השופר, בו תוקעים בראש השנה^ד) – מקום ההתבוננות. היסוד הוא הרחם, המקום בו 'מתבשלת' ההתבוננות (של אמא-בינה) עד שזוכים תוך כדי ההתבוננות ל'דערעהר', שמיעה פנימית של האלקות (כדלקמן).

כנראה אליהו, שאמור לבשר על בוא הגאולה, נמצא די בקביעות על פתח מערת רשב"י – רמו לקשר בין המשיח לרשב"י ולפנימיות התורה, כפי שאמרו לו רעיא מהימנא (ב'שיתוף' אליהו הנביא) "בהאי חבורא דילך, דאיהו ספר הזהר... יפקון ביה מן גלותא ברחמי"^ה.

יש לומר שארבעת ה'גיבורים' בסיפור – משיח, רבי שמעון בן יוחאי, אליהו הנביא ורבי יהושע בן לוי – מכוונים כנגד ארבעת העולמות אצילות-בריאה-יצירה-עשיה^א: המשיח הוא המודעות האלקית ששייכת לעולם האצילות. רשב"י – התנא (נשמות התנאים שייכות לבריאה^ב) – הוא מחבר ספר הזהר, מ"זיהרא דאמא עילאה" (ו"אמא עילאה מקננא בכורסיא"), סוד "והמשכלים יזהרו

ב עפ"י ב"מ פה, א. וראה שבת לג, ב.

ג בפקיעין במירון = מערה מערה.

ד ראה פירוש הרמ"ז לזהר ח"א טז, א.

ה ראה פע"ח שער השופר פ"א.

ו רומז: זהר ר"ת זהר היום רגע (ביאת המשיח "היום", הרגע, כדלקמן). זהר היום עולה רגע – זהר 'היום' של משיח מתגלה כל רגע, כדלקמן. וביחד, זהר היום רגע עולה ג"פ יעקב (שעולה ד"פ הוי').

ז זהר ח"ג קכד, ב (ועיי"ש דף א בפתיחת המאמר שרעיא מהימנא מזמין את אליהו להצטרף אליו).

ח בדרך כלל (ראה שיעור 24 ועוד) הסברנו שהמשיח באצילות, אליהו הנביא בבריאה, ריב"ל (כאמורא) ביצירה ואנחנו בעשיה, אך כאן נשלם כל המבנה בדמויות הסיפור.

ט ראה מגיד מראשית אחרית, קיצורים וביאורים לד"ה "הרכבת" אות' י (עמ' קכה).

י תקו"ז תקון ו (כג, א).

יא דניאל יב, ג.

יב ראה זהר ח"ג רצ, ב; זהר ח"א קכג, א.

יג ראה ר"ה כא, ב; זח"ב קטו, א (ובנצוצי זהר שם).

יד שער הגלגולים הקדמה לו.

טו ראה שמות רבה ד, ב; זהר ח"א רנג, א; שער הפסוקים

ויחי; תו"א משפטים עד, ג.

טז סוד ה' ליראיו, תפלה קודם הלמוד פ"ו הערה ל.

יז שער האמונה (אדמאמ"צ) פס"ד.

יח ישעיה נג, ה.

יט שם פסוק ד.

זאת, אבל לומדים כאן בפשט שיתכן שמשיח בא לגאול את עם ישראל לפני שהתרפא – הוא עדיין מצורע, ותוך כדי הצרעת הוא מקבל פקודה-צו שהרגע הגיע הזמן לגאול את עם ישראל. כמובן, גם עם ישראל לאו דווקא במצב תקין ובריא ברוחניות. הגאולה בהחלט יכולה לבוא באופן שגם העם לא בריא וגם המשיח לא בריא – כולם חולים, וכך הוא בא לגאול אותנו מהגלות. זה יכול לקרות כל רגע, והמשיח מצפה – בהיכון של "בין נגע לנגע" בכל עת.

"היום"

אחרי התדרוך מאליהו הנביא, ריב"ל קופץ בן רגע מפתח מערת רשב"י לרומי – קפיצת הדרך, משהו בעולמות רוחניים – ומשוחח עם המשיח. הוא קורא

למשיח "רבי ומורי" והמשיח מיד מזהה אותו כ"בן לוי":

אזל לגביה. אמר ליה: שלום עליך רבי ומורי. אמר ליה: שלום עליך בר ליואי. אמר ליה: לאימת אתי מר? אמר ליה: היום! אתא לגבי אליהו אמר ליה: מאי אמר לך? אמר ליה:... שקורי קא שקר בי דאמר לי היום אתינא ולא אתא. אמר ליה: הכי אמר לך 'היום, אם בקולו תשמעו^{כב}.

המשיח אומר שיבוא "היום!", בבטחה גמורה, עם סימן קריאה. כשאליהו שאל את ריב"ל מה אמר לו המשיח הוא טען ששיקר לו, שהרי אמר שיבוא "היום" ולא בא, אך אליהו הסביר לו שהמשיח התכוון לפסוק "היום אם

לומדים כאן
בפשט שיתכן
שמשיח בא לגאול
את עם ישראל
לפני שהתרפא –
הוא עדיין מצורע,
ותוך כדי הצרעת
הוא מקבל
פקודה-צו שהרגע
הגיע הזמן לגאול
את עם ישראל.
הגאולה בהחלט
יכולה לבוא באופן
שגם העם לא
בריא וגם המשיח
לא בריא – כולם
חולים, וכך הוא
בא לגאול אותנו
מהגלות

שרי-חד ואסיר-חד, אמר דילמא מבעינא דלא איעכב [רש"י: ...ואינו מתיר שני נגעים יחד, דסבר אי בעי לי לצאת וליגאל את ישראל לא איתעכב כדי קשירת שני נגעים].

אליהו הנביא מפנה את ריב"ל למצוא את המשיח בשער רומי – בירת הרומאים, מהם ברח רשב"י, שהם עומדים בפתח מערתו (כנ"ל). משיח הוא מנוגע, מצורע, והוא יושב מחוץ לעיר עם שאר המצורעים. כמו שבתורה כתוב על המצורע "מחוץ למחנה מושבו"^{כג}, כך נוהגים גם אצל הגויים, משום שהצרעת היא מחלה מדבקת. בין המצורעים אפשר לזהות את המשיח במנהגו המיוחד: כולם מטפלים בכל הנגעים יחד – מורידים את כל התחבושות, מקנחים-מנגבים את הליחה-המוגלה מכל הנגעים

ושוב חובשים הכל – ואילו המשיח מטפל בכל נגע בפני עצמו. הרבה יותר קל לטפל בהכל יחד – למה המשיח כל כך טורח? שאם יתבקש מן השמים לגאול את ישראל באותו רגע, לא יצטרך להתעכב ולחבוש את כל נגעיו מחדש. הוא פועל כך שיוכל בכמה שפחות זמן לגאול את עם ישראל. כלומר, משיח עצמו לא יודע בדיוק מתי יבוא לגאול את ישראל – אבל מצפה בעצמו כל רגע לקבל את האיתות, הפקודה, הצו מן השמים, לבוא לגאול את עם ישראל.

לפי התיאור כאן, משיח בא "בין נגע לנגע"^{כד} (פסוק שקראנו בתורה לפני שבוע) – "בין נגע" אחד שהוא מתיר וחובש "לנגע" השני. איני זוכר אם הדגשנו פעם קודמת שקראנו

כב תהלים צה, ז.
כג סנהדרין צה, א.

כ ויקרא יג, מו.
כד דברים יז, ח.

בקלו תשמעו" (פסוק בפרק תהלים הראשון שאנו אומרים בקבלת שבת, "לכו נרננה", כנראה קשור לקבלת שבת) – המשיח בא "היום", אבל מותנה ב"אם בקלו תשמעו". בפשט הכוונה לשמוע בקולו של הקב"ה, אבל דורשים – כפי שהסברנו^{כד} – שרומזו (גם) לקולו של מלך המשיח.

ב. בין נגע לפגע "בין נגע לנגע" בישיעהו נג

הפסוקים שמביא רש"י כדי לתאר את המשיח כמנוגע הם מפרק נג בישיעהו. אחרי שלקראת סוף פרק נב יש את הפסוק הכי מפורסם על מלך המשיח – "הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד"^{כה} – בא פרק חשוב, שכל אחד צריך ללמוד, שמתאר את חוליו ונגעיו של המשיח^{כו}. פעם ראשונה שלמדנו זאת הסתכלנו בפסוקים באריכות יחסית, וכעת נראה בהם עוד משהו. הפסוקים שרש"י מביא כהוכחה שמשיח מנוגע הם דה:

אָכַן חָלִינֵנוּ הוּא נֶשֶׂא וּמְכַאֲבֵינוּ סְבָלָם וְאַנְחֵנוּ חֲשִׁבְנָהוּ נְגוּעַ מִכָּה אֱלֹהִים וּמַעֲנֶה. וְהוּא מְחַלֵּל מִפְּשָׁעֵנוּ מִדְּכָא מַעֲוֹנוֹתֵינוּ מוֹסֵר שְׁלוֹמֵנוּ עָלֵינוּ וּבְחִבְרָתוֹ נִרְפָּא לָנוּ.

אמרנו בזמנו רמזים מופלאים: שני הפסוקים עולים בגימטריא דוד פעמים משיח, ורק תחלת הפסוק השני, "והוא מחלל מפשענו מדכא מעונותינו" עולה יחידה ברובע (משיח הוא היחידה הכללית של נש"י^{כז}), שעולה "ורוח אלהים מרחפת על פני המים"^{כח} – "זה רוחו

כד בהמשך פרק ז. נלמד בשיעור 24 – כ"ד אייר ע"ט. כה ישיעהו נב, יג.

כו חולינגע ר"ת חן ובגימטריא אמונה בטחון – רפואת החולי על ידי אמונה ורפואת הנגע על ידי בטחון.

כז ע"ח ש"ג (סדר אצילות) פ"ב. ראה ספר הליקוטים משפטים פכ"א; סוד ה' לראיו, תפלה קודם הלמוד פ"ו הערה ל.

כח בראשית א, ב.

של מלך המשיח"^{כט}. בפסוק ד כתוב "נגוע" וגם בפסוק ח מופיע שרש נגע:

מַעֲצָר וּמְמַשְׁפֵּט לְקַח וְאֶת דְּרוֹר מִי יְשׁוּחָח כִּי נִגְזַר מֵאֲרָךְ חַיִּים מִפְּשָׁע עַמִּי נִגַּע לָמוֹ. אִם כֵּן, יֵשׁ כֵּאֵן "בֵּין נִגַּע לְנִגַּע" – פַּעֲמִיִּים שֶׁרֶשׁ נִגַּע.

נגע רומז לדבר ששייך גם לבנות וגם לבנים – איסור נגיעה. כנראה משיח סובל, הוא נגוע – גם כשהוא בא, "בין נגע לנגע" – כי לא כל בחורי ובנות ישראל שומרים כדבעי על איסור נגיעה. זהו מקור הנגעים שלו, "הוא מחלל מפשעינו" (כמסופר^ל על אדמו"ר האמצעי – שהיה בחינת משיח – שפעם הרים את שרוולו ביחידות, הראה לאברך שידו מלאה פצעים ואמר לו 'צפד עורי על עצמי' מפני החטאות-נעורים שלך).

'בין פגע לפגע'

בנבואות ישיעהו יש הרבה תופעות של "לשון נופל על לשון", וכאן חוזר שרש שקשור ל-נגע – פגע. הוא מופיע במשמעות של פגע רע בפסוק ו – בשל עוונותינו ה' נתן לו פגע כדי לכפר:

פָּלְנוּ פְצֵאן תַּעֲבֵינוּ אִישׁ לְדַרְכּוֹ פְּגִינוּ וְהוּי הַפְּגִיעַ בּוֹ אֶת עֵזוֹ פָּלְנוּ.

אך חשיבות שרש פגע כאן ניכר במיוחד בסיום הנבואה, סיום הפרק, שמסיים "יפגיע":

וְהוּי חִפְפָּן דְּפֵאוּ הַחֲלִי אִם תִּשְׁמַע אֲשֵׁם נִפְשׁוֹ יִרְאֶה זֶרַע יִאֲרִיף יָמִים וְחִפְפָּן הוּי בְּיָדוֹ יִצְלָה. מַעֲמַל נִפְשׁוֹ יִרְאֶה יְשׁוּבַע בְּדַעְתּוֹ יִצְדִּיק צְדִיק עֲבָדֵי לְרַבִּים וְעוֹנֵתָם הוּא יִסְבַּל. לָכֵן אֲחַלֵּק לוֹ כְּרַבִּים וְאֶת עֲצוּמִים יִחַלֵּק שְׁלָל תַּחַת אֲשֶׁר הֶעֱרָה לְמֹות נִפְשׁוֹ וְאֶת פְּשָׁעִים נִמְנָה וְהוּא חֲטָא רַבִּים נֶשֶׂא וְלִפְשָׁעִים יִפְגִיעַ.

זו פגיעה טובה – "אין פגיעה אלא תפלה"^{לא},

כט בראשית רבה ב, ד; זרר ח"א קצב, ב. ל בית רבי ח"ב פ"ג הערה א. הובא בד"ה "באתי לגני" תש"א סעיף ו.

לא ברכות כו, ב.

דווקא יעקב, ה"בחיר שבאבות", תקן את תפלת החשך - תפלה מתוך חשך, שנקראת פגיעה

"מקרב איש ולב עמוק"^ל (לפגוע אל השערה ולא להחטיא^{לז}, כידוע שהתפלה היא על דרך מלחמת קשת, כמבואר בדא"ח ביחס למאמר יעקב אבינו "אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי"^{לח} ש"חריבי" היינו

קריאת שמע ו"קשתי" היינו תפלה^{לט}). תפלה כזו היא מקור גילוי ההשגחה הפרטית, לשמור על האדם ולהנחות אותו בדרך אמת ("תתן אמת ליעקב"^מ).

רגע

איזה עוד שרש הוא "לשון נופל על לשון" כמו **נגע** ו**פגע**? חידה-משחק בלשון הקדש. [רגע]. נכון. רגע הוא דבר טוב או לא טוב? יש רגע לא חיובי - רגע של זעם, "חבי כמעט רגע עד יעבר זעם"^{מא} (הרגע של "אל זעם בכל יום"^{מב} שכנגד "חסד אל כל היום"^{מג}), "כי רגע באפו חיים ברצונו"^{מד}. אבל שרש **רגע** הוא גם לשון "מרגוע לנפשו" (כמו בהקדמת ספר התניא, "כי בהן ימצא מרגוע לנפשו"), מנוחה ושלות נפש. כבר נשמע דבר והיפוכו - "רגע באפו" ו"מרגוע לנפשו".

איזה עוד משמעות יש ברגע? יש פסוק באיוב על קריעת ים סוף - "בכחו רגע הים ובתבונתו מחץ רהב"^{מה}. "רגע הים" היינו בקע הים, ויש פסוקים נוספים במשמעות זו. החצי השני של הפסוק הוא שה' "מחץ רהב", מחץ את המצרים,

כפי שלומדים מ"ויפגע במקום"^{לב} של יעקב אבינו, שתקן תפלת ערבית^{לד}. דווקא יעקב, ה"בחיר שבאבות"^{לד}, תקן את תפלת החשך - תפלה מתוך חשך, שנקראת פגיעה. הוא פוגע בה', אבל זו פגיעה חיובית. גם כאן,

"ולפשעים יפגיע" הכוונה שהוא פוגע-מתפלל בשביל הפושעים. זו תכלית הנבואה כאן - משיח מזדהה עם הפושעים, מחולל ביניהם, מכפר עליהם ומפגיע בעדם.

אם כן, יש פה פעמיים פגע בנבואה - פעם אחת פגע רע, שה' הפגיע בו, ופעם שניה שהוא מפגיע עבור הפושעים^{לז}. יש קשר בין יסורי-פגעי המשיח ותפלת-פגיעתו, כמגוון הפירושים כאן - רש"י מסביר "ולפשעים יפגיע" על ידי יסוריו שבאת על ידו טובה לעולם" (כלומר ש"יפגיע" לשון פגעים-יסורים רק שעל ידיהם באה טובה לעולם, ביסוריו הוא מכפר על העולם וממשיך ברכה וישועה אף לפושעים) והמצודות אומר ש"יפגיע" "לשון תחנה ובקשה, כמו 'אל תפגע בי'" (כפירושו, שקודם המשיח הוצרך להתחנן בפני הגוים המענים אותו אך בזכות כך נעשה כעת שליט על הגוים).

מוסר ההשכל העולה הוא פשוט: הנגעים באים לכפר על הפגעים, על מה שפגענו בהש"ת (ובתורתו) ובחבה. כדי להביא את המשיח צריכים לפתח רגישות יתר לא לפגוע בזולת, וכך זוכים לפגוע בה' פגיעה חיובית, פגיעה של תפלה

לב בראשית כח, יא.

לג אברהם תקן תפלת שחרית, יצחק תקן תפלת מנחה ויעקב תפלת ערבית, ולכל תפלה יש לשון מיוחד: **עמידה** - **שיחה פגיעה** ראשי תבות **פשע** - **ולפשעים יפגיע** - המשכת **שפע** על ידי התפלה, ובגימטריא **כתר**. התפלה היא "דבר העומד ברומו של עולם" (ברכות ו, ב), מאותיות התפלה נעשה כתר לקב"ה (שמות רבה כא, ד).

לד ע"פ בראשית רבה עו, א.

לה ורמז, **פגע** = 153 = טוב במשולש. "יפגיע" = "גל עיני". הפרק מתחיל "מי האמין" = יוסף ומסיים "ולפשעים יפגיע", ביחד 865 = 5 פעמים "יפגיע", יפגיע ברצו"ש: יפ יפג יפגי יפגיע פגיע גיע יע יע.

לו ע"פ תהלים סד, ז.

לז ע"פ שופטים כ, טז.

לח בראשית מח, כב.

לט ראה תו"א יחי קג, א; סה"מ תרנ"ט עמ' קנז; תש"ד עמ' 98.

מ מיכה ז, כ.

מא ישעיה כו, כ.

מב תהלים ז, יב. וראה סנהדרין קה, ב.

מג תהלים נב, ג.

מד שם ל, ו.

מה איוב כו, יב.

קשורים (כפי שגם דובר לאחרונה²¹). אם רוצים למצוא משיח – "מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתיו"²² – צריך יגיעה, "יגעתי ומצאתי תאמין, לא יגעתי ומצאתי אל תאמין, יגעתי ולא מצאתי אל תאמין".

שגע

יש עוד שרש? פלא שלא חושבים עליו... [שגעון]. נכון, **שגע**. הרבי אמר²³ ש'אני משוגע על משיח'. כנראה משיח, שהוא נגוע, משוגע על משיח. מה פירוש משוגע? שבאמת מאמין שיכול לבוא כל רגע, "בין נגע לנגע". הנביא נקרא משוגע, כידוע²⁴ – הרבי מביא זאת ב"באתי לגני"²⁵.

למה הוא משוגע? כי הוא למעלה מטעם ודעת. למעלה מטעם ודעת הוא גם למעלה מהזמן. זו התפשטות הגשמיות – הנביאים היו מתפשטים²⁶ כי היו מעל הזמן ומעל המקום. משיח הוא באמת משוגע, כמו הרבי, שמאמין ש"בין נגע לנגע", ברגע הזה, הוא יכול לבוא. ממנו צריכים כולנו לקבל השראה להאמין, כפי שנסביר עוד בהמשך. זהו היסוד של הרמב"ם שצריך לחכות, "אף על פי שיתמהמה" כל רגע יכול לבוא משיח. אם ככה נאמין – ככה הוא יבוא, "היום" ממש, ברגע הזה.

חמשה שרשי גע

אם כן, יש חמשה שרשים, חמשה שערי געגועים שנגמרים **גע**. יש סוד בחסידות של געגועים-נענועים-שעשועים²⁷ – מגעגועים באים לנענועים ומנענועים לשעשועים. עשינו כעת משחק מלים, לשון נופל על לשון, של

כך ש"רגע" שם מקביל ל"מחץ". אם כן, יש גם בקיעה ומחיצה, גם מרגוע וגם כמימרא. נראה בהמשך שרגע הוא בעצם המעבר בין למעלה מהזמן לזמן. כלומר, כשה' בורא את הזמן – הוא מתחיל מבריאה של רגע, שלפניו כלל לא היה זמן. זהו אחד מפירושי המלה הסודית "היום" שמשיח אומר לריב"ל – כמו שנראה, "היום" אומר שאני בא מלמעלה מהזמן, ולכן יכול לקרות כל רגע. 'מעל הזמן' הוא כמו לפני הצמצום הראשון, וראשית נקודת הצמצום – ראשית התהוות הזמן – היא רגע. זו מלה חשובה.

אם כן, עד כאן יש לנו **רגע-נגע-פגע**, לשון נופל על לשון, קשור למשיח. משיח בא "בין נגע לנגע", באותו רגע.

יגע

איזה עוד **גע** יש? יש חמשה שרשים ושש מלים. [יגע]. נכון – "יגעתי ומצאתי תאמין"²⁸. כנראה התיקון והרפואה של הנגעים הם על ידי יגיעה חיובית. זהו מוסר השכל טוב בשביל כל תלמיד ישיבה ובת שלומדת תורה – צריך יגיעה. יש גם יגיעה בלימוד, ויש גם יגיעה ביראה – "יגיעת ביראה"²⁹, שהיא היגיעה המיוחדת דווקא לאשה, "אשה יראת הוי' היא תתהלל"³⁰ (אצל כל בת ישראל היראה היא טבעית, הטבע היהודי הטוב שלה, אך כדי לזכות ליראה עילאה יותר צריך יגיעה, והוא על דרך "יהב חכמתא לחכימין"³¹ – "ראשית חכמה יראת הוי'³²). צריך יגיעה, והיגיעה ממתיקה את הנגעים. "יגעתי ומצאתי תאמין" – משיח הוא מציאה. כתוב³³ ששלשה דברים באים בהסח הדעת – מציאה, משיח ועקרב – וכולם

נב שיעור ש"ק שופטים ש"ד (נדפס ב"נפלאות" כי תצא).

נג תהלים פט, כא.

נד י"ד סיון תשמ"ו, במפגש עם הרב אלימלך ניימן.

נה מלכים ב ט, א.

נו ד"ה "באתי לגני" תשט"ו סעיף ז.

נד ראה רד"ק על מלכים שם.

נח יין משמח ח"ד תורה "געגועים נענועים שעשועים".

מו מגילה ו, ב.

מז הובא בתניא אגה"ק יח (ע"פ ר"ח שער היראה פ"ב).

מח משלי לא, ל.

מט דניאל ב, כא.

נ תהלים קיא, י.

נא סנהדרין צז, א.

אומר ריב"ל, 'אם
אתה - אליהו -
לא באת אתמול,
משיח לא יכול
לבוא היום!'
וממילא המשיח
שיקר

משיח, עי"ש מה שתרץ. אפשר לומר שהוא חזר לדבר עם אליהו ביום אחר ואמר שמשיח לא בא, אבל ה"אוצר בלום" מבין שהכל קרה באותו יום. בספר לא הבאנו את תירוץ, אבל נאמר אותו בעל פה - אפשר ללמוד ממנו יסוד חשוב:

חז"ל אומרים^ט שיום אחד לפני שמשיח בא - אליהו הנביא יבוא לבית דין הגדול לבשר באופן רשמי על בואו למחרת. אם זהו הסדר, שאליהו הנביא בא יום לפני ביאת משיח לבשר את בואו של מלך המשיח, כל זמן שאליהו הנביא לא בא אתמול - משיח לא יכול לבוא היום, כי הוא תלוי באליהו הנביא. אם כן, אומר ריב"ל, 'אם אתה - אליהו - לא באת אתמול, משיח לא יכול לבוא היום!'^ט, וממילא המשיח שיקר. יש כאן קשר להסבר שלנו קודם, שכל הסיפור מתחיל מדושיח בין רבי יהושע בן לוי לאליהו הנביא. לכאורה אליהו הנביא אמור לדעת - הכל תלוי בו, מפתח הגאולה נמצא אצלו, שיבוא ויבשר את ביאת משיח. הוא אומר - 'לא, איני יודע, לך תשאל את משיח בעצמו'. יש דברים בגו - צריך להבין האם אליהו הנביא צריך לבוא לפני ביאת משיח יום אחד. אם כן, משיח לא יכול לבוא "היום" בכלל. לכן ריב"ל אומר לאליהו שמשיח שקר - "לא בא" הכוונה שלא יכול לבוא היום, כי אתה, אליהו הנביא, לא באת אתמול.

מה המענה לטענת ריב"ל? ה"אוצר בלום" אומר משהו יפה, יסוד, שכל התנאי והסדר שאליהו הנביא צריך לבוא יום אחד לפני משיח לבשר אותו - שתהיה ביאה רשמית, עם הודעה לבית דין - הוא רק בגאולת "בעתה", "לא זכו 'בעתה'". הפסוק אומר "בעתה אחישנה"^ט וחז"ל דורשים - "זכו 'אחישנה' לא זכו 'בעתה'".^ט אם זוכים משיח יבוא מהה, לפני

ט ג עירובין מג, ב.

טד ישעיהו ס, כב.

טו סנהדרין צח, א.

גע - געגועים.

כל החמשה - יגע-נגע-פגע-רגע-שגע - הם שרשים בלשון הקדש, לשון המקרא. יש עוד מלה בלשון הקדש משרש נגע, אבל היא מלה בפני עצמה - מגע. קשור ל'נגיעות' - מלה מאד טעונה בחסידות. נגיעה

היא אינטרס, כח מניע לגרמיה, לא לשם שמים. נגיעה נקראת גם פניה - נגיעות ופניות כמו נגע ופגע. חוץ ממגע בין שני דברים, בשרש נגע יש גם מובן של הגעה. כל אחד רוצה להגיע לאיזה יעד - השאיפה הזו, מתי כבר נגיע, היא משרש נגע. זהו רצון להגיע הלאה מתוך הנגע למקום טוב באין ערוך - "ירידה צורך עליה"^ט ב"סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה"^ט.

אם נכלול את מגע בתור מלה - יגע-מגע-נגע-פגע-רגע-שגע - נקבל בדיק "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד"^{טא}. בלי מגע, שאינו שרש, יוצא 1005, "ויהי שירו [של שלמה המלך] חמשה ואלף"^{טב} (טו פעמים אלול, רמז ליום ייסוד תומכי תמימים). אלה אותיות פורחות. בכל אופן, הווארט היה שמשיח הוא נגוע, ותכלית כל הסיפור היא "ולפשעים יפגיע".

ג. לדלג על אליהו הנביא ה"אוצר בלום": קדימת אליהו למשיח רק בגאולת "בעתה"

נסתכל בביאור א לפרק ז, בעמ' קח:
עין בפרוש "אוצר בלום" שב'עין יעקב'
שמקשה הלא משמע שריב"ל חזר ודבר עם
אליהו באותו יום ו"עוד היום גדול" לביאת

נט לקו"ת בהר מא, א ע"פ מכות ז, ב. ובכ"מ. ראה אמונה ומודעות מאמר "עיקרי האמונה של פנימיות התורה" עמ' רד. הנושא נלמד במהלך השנה האחרונה בהרחבה גדולה, החל משיעורי כ"כ"א חשון תש"פ.

ס בראשית כח, יב.

סא דברים ו, ד.

סב מלכים א, ה, יב.

שלו – והיינו סוד ביאתו לבשר^א את ביאת משיח למחרת. רק אחר כך אפשר לעלות עוד שלב בסולם העליות של המודעות האלקית ולהגיע למשיח עצמו (כפי שמתגלה בזהר הקדוש). הסדר הזה גופא נקרא "לא זכו" (בגימטריא דין) – שאם איננו זוכים, הכל צריך להיות לפי הסדר. יש אנשים מסודרים, שרוצים שלכתחילה הכל יהיה לפי הסדר. אם אתה רוצה שהכל יהיה לפי הסדר – אל תזכה. אם תזכה – הזכות עלולה לקלקל את הסדר הטוב. ברגע שזוכים – כמו שאמרנו, עיקר הזכות היא תשובה מאהבה בה זדונות נעשו זכויות, הכל זכויות – אתה עוקף את אליהו הנביא, אתה לא בסדר בכלל (ידוע שמשׁיח עולה **אני לא בסדר**). דרשת הפסוק היא לא לפי הסדר – כתוב "בעתה אחישנה" וחז"ל דורשים הפוך, "זכו 'אחישנה'", שמים את המלה השניה בהתחלה, שמיד "אחישנה" בלי ה"בעתה", מדלגים על ה"בעתה", על הסדר וההדרגה, בלי גבול. אחר כך זוכים להמשיך את הבלי גבול בגבול. כתוב^ב שמתנגד הוא גבול, חייב סדר והדרגה, אבל חסיד הוא בלי גבול.

עיקר האמונה – בתשובת ישראל

עיקר האמונה שלנו הוא "סוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין". בעצם, החידוש בכך שישראל עושים תשובה – הסבה שמשׁיח בא – הוא יותר מבביאת המשיח עצמו. אחרי התשובה, ביאת המשיח היא בדרך ממילא. יש כלל שהסבה היא תמיד יותר מהמסובב^ב. המסובב הוא ביאת "משיח נאו", הרגע. אבל מהי האמונה? זו הנקודה, השורה התחתונה, של הווארט שלנו – להאמין כל רגע שמשׁיח יכול לבוא היינו להאמין בעם ישראל, שאנחנו יכולים

הזמן, ואם לא זכו, משיח יבוא בדרך הטבע, בזמן הקבוע – "בעתה" שרק ה' יודע ו"לבא לפומא לא גליא"^ט (או שמשׁיח יבוא **מהר** או שיבוא **מחר**, על דרך ההבדל בין **מצה לחמץ**, ודוק). אומר ה"אוצר בלום" – ווארט יפה בפני עצמו – שאם אנחנו, עם ישראל, עושים תשובה, וכל שכן אם עושים תשובה מעולה, "תשובה מאהבה", שהופכת את כל הנגיעות והעוונות שלנו לזכויות^ט, אין כלל את התנאי שקודם צריך שיבוא אליהו הנביא ורק למחרת יבוא משיח. אז משיח יכול לעקוף את אליהו הנביא ולהגיע תיכף ומיד ממש, ברגע הזה, במהרה בימינו – "היום"!

"בעתה" – בסדר; "אחישנה" – לא בסדר

מהווארט הזה יוצאים כמה דברים יפים: הרמב"ם פוסק הלכה – שהרבי תמיד מביא – "סוף ישראל בסוף גלותן לעשות תשובה ומיד הן נגאלין"^ט. אם אנחנו עושים תשובה, וכל שכן תשובה מאהבה, לא צריך לחכות אפילו רגע – גם לא לאליהו הנביא.

המהר"ל מסביר^ט את כל האישים כאן בסיפור כרמות שונות של דעת, של מודעות. המודעות האלקית, לפני הצמצום, היא משיח. אליהו הנביא – דרגה מתחת. רבי יהושע בן לוי – עוד דרגה מתחת, לכן הוא צריך את תיווך אליהו הנביא (ולעיל הוספנו עוד רמה של דעת – דעת רבי שמעון בר יוחאי). אנחנו, כמובן, עוד יותר למטה מרבי יהושע בן לוי (הוא בעולם העשיה הרוחני ואנחנו בעולם העשיה הגשמי והחומרי).

יש סדר והדרגה, ויוצא מפירוש ה"אוצר בלום" שכאשר "לא זכו 'בעתה'" הכל צריך ללכת לפי הסדר. קודם צריך להגיע לדרגת אליהו הנביא – לקבל ממנו את המוחין שלו, המדרגה

ע בסוד עצמות גידים בשר עור (ע"ח שכ"ד פ"א) הבשר, לשון בשורה טובה, כנגד הזו, דרגת אליהו, כנ"ל. עא בשם רבי הלל מפאריטש. ראה בספר לב לדעת עמוד קל.

עב של"ה מסכת שבועות תו"א (קכא) – והובא בכ"ד בספרי תקירה וחסידות.

סו ז"ח (מרגליות) מדרש הנעלם ח, א.

סז יומא פו, ב.

סח הלכות תשובה פ"ז ה"ה.

סט חידושי אגדות על הגמרא שם.

עיקר האמונה בביאת משיח הוא אמונה ביכולת עם ישראל לעשות תפנית, סוויצ', וברגע אחד לחזור בתשובה

צריך אותי? אני רק "לא זכו".
[שאלה: עם ישראל צריך
לחזור לה' או למצוות? תשובה
לה' היא משהו פנימי, שאפשר
להניח שאפשר לעשות מיד,
אבל תשובה למצוות כוללת
הרבה פרטים ולבושים.] התשובה
שאפשר לעשות ברגע אחד היא

אל ה'. "בכל קראינו אליו"^{טז} — "אליו ולא אל
מדותיו"^{טז}, והמצות הן סוד הלבושים-המדות של
הקב"ה. אחר כך יורד לכלים. יש "רצוא ושוב"
— ה"שוב" הוא לכלים, אבל עיקר התשובה הוא
ה"רצוא", כפי שגם נסביר בהמשך.
עד כאן לפי דברי ה"אוצר בלום" על העין
יעקב.

עד דברים ד, ז.

עה פרדס של"ב פ"ב (ובכ"ד) בשם הספרי.

לעשות תשובה מאהבה ברגע זה.
שוב, התשובה של כל ישראל
היא חידוש יותר מביאת משיח
עצמו, כי ביאת המשיח נגזרת
ממנה בדרך ממילא. זה יכול
לקרות עכשיו, הרגע, אם כולנו
נתעורר בתשובה. מתי הזמן הכי
מסוגל לכך? חדש אלול, חדש

שהוא למעלה מהזמן הרגיל — "אני לדודי ודודי
לי"^{עג}, וכשרק נתעורר ב"אני לדודי" משיח מיד
בא ("ודודי לי").

בעצם, עיקר האמונה בביאת משיח הוא
אמונה ביכולת עם ישראל לעשות תפנית, סוויצ',
וברגע אחד לחזור בתשובה. אז משיח בא, ללא
שום סדר — לא צריך את אליהו הנביא יותר.
אליהו הנביא מחכה לגאולה כזו — למה אתה

עג שה"ש ו, ג.

הלומד על מִנַּת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ◆ מערת רשב"י — סוד ההתבוננות הפנימית — היא מקום המפגש עם אליהו הנביא והדיון על משיח.
- ◆ המשיח המנוגע בא לגאול את עם ישראל לפני שנרפא — המשיח חולה ועם ישראל חולה ו"בין נגע לנגע" יכולה להגיע הגאולה.
- ◆ נגעי המשיח נובעים מאי־זהירות באיסור נגיעה בין בנים ובנות, ר"ל.
- ◆ כדי להביא את המשיח יש לפתח זהירות שלא לפגוע בזולת (ובה') — ואז ניתן לפגוע-להתפלל לה' בתפלה שמגיעה למטרתה ללא החטאה.
- ◆ "בין נגע לנגע" — משיח יכול להגיע בכל רגע.
- ◆ בשביל מציאת המשיח — "מצאתי דוד עבדי" — צריך להתייגע בתורה וביראה.
- ◆ ה'משוגע על משיח' עולה למעלה מהזמן ומאמין שמשם משיח יכול לבוא בכל רגע.
- ◆ מתוך הנגע שואפים להגיע מעלה-מעלה — "ירידה צורך עליה".
- ◆ בגאולה "זכו" — 'אחישנה' אפשר לדלג על הסדר — להגיע למשיח בלי לעבור דרך אליהו הנביא.
- ◆ "לא זכו" — 'בעתה' נועד לאנשים מסודרים.
- ◆ עיקר ה"זכו" — 'אחישנה' הוא ב"תשובה מאהבה", ההופכת זדונות לזכויות.
- ◆ עיקר האמונה בביאת משיח היינו האמונה ש"סוף ישראל לעשות תשובה" — "בשעתא חדא וברגעא חדא" — וממילא "ומיד הן נגאלין", "היום!".

שיעור

אמונה ובטחון

קפיצת הדרך לגאולה

קיצור מהלך השיעור

חלקו השני של השיעור ב"אמונה ובטחון" הוא התבוננות בסוד של "**היום**", בו אמר המשיח שיבוא, מתוך התבוננות בהופעות עיקריות של המלה "היום" בתורה. **פרק א** מתבונן בפער בין "היום" במובן של הרגע ממש ל"היום" במובן של 24 שעות, בהן "עוד היום גדול", ומסביר את המשכה מ"היום" של **שלמעלה מהזמן** אל **תוך הזמן** – הכל תוך התבוננות בהמשכה מ"שיחתן של עבדי אבות" (הקדמונים, שלמעלה מהזמן) לתוך "תורתן של בנים" (הנמשכת לנצח, בתוך הזמן). **פרק ב** הוא התבוננות בפסוק קפיצת הדרך, "ואבא היום אל העין", והסוד העיקרי של החסידות – **קפיצת הדרך אל הגאולה**. **פרק ג** משווה בין פסוקי "היום" של **גאולת ניסן** (בחדשים ניסן-אייר-סיון) ושל **גאולת תשרי** (בחדשים אב-אלול-תשרי), ומסביר אותם כיציאה מן הגלות לעומת הביאה אל הגאולה. נזכיר שאת כל סדרת שיעורי אמונה ובטחון ניתן לבקש בדוא"ל itiel@pnimi.org.

א. מ"שיחתן של עבדי אבות" ל"תורתן של בנים" היום" – עכשיו

הזו, ואת פרק ז במאמר "אמונה ובטחון" שעוסק בו, וכעת אנחנו עוסקים בהערות ובביאורים – בעיקר להבין יותר טוב מה הכוונות הטמונות ב"היום", דרך התבוננות בעוד פסוקי "היום" בתנ"ך, שמן הסתם המשיח התכוון גם אליהם. נמשיך לקרוא כעת את ביאור א לפרק ז – יש כאן דברים שודאי כבר אמרנו בעל-פה, אבל עוד לא קראנו בפנים. הזכרנו את קושית ה"אוצר בלום", שמשמע לו שריב"ל הגיע לרומי וחזר לאלוהי הנביא עוד בטרם חלף היום, ואם כן –

המשיח אמר לרבי יהושע בן לוי שיבוא "היום"^א, ואלוהי הנביא הסביר לריב"ל – שטען שהמשיח שיקר – שכוונתו היתה לפסוק "היום אם בקלו תשמעו"^ב. למדנו באריכות את הסוגיא

נרשם ע"י איתאל גלעד. לא מוגה. אמונה ובטחון (30) ח"ב – שיעור לבנות תיכון יעלת חן. ז' אלול תש"פ – כפ"ח. א סנהדרין צח, א. ב תהלים צה, ז.

"עוד היום גדול" היינו לקחת את "היום" שלמעלה מהזמן ולהמשיכו למטה, בתוך הזמן

ההסבר פותח במושגים של קבלה. בחכמה מילוי שם הוי' שוה עב, ובאחוריים – יוד יוד הי יוד הי ויו הי – עולה קפד (אותיות דפק, מדידה של זמן^ה), בגימטריא "עוד היום גדול". כל אחוריים הם ירידה וצמצום בזמן. לפי הרמז הזה, "עוד היום גדול" היינו לקחת את "היום" שלמעלה מהזמן ולהמשיכו למטה, בתוך הזמן.

בחסידות^ו מוסבר ש"עוד" הוא גוף, כמו בפסוק "אשירה להוי' בחיי אזמרה לאלהי בעודי"^ז – ה"עוד" הוא הגוף-האחוריים, כך שהרמז מתאים כאן להסבר הפנימי של הפשט – ש"עוד היום [גדול]" הוא מימוש והגשמה בתוך הזמן של "היום" שמעל הזמן, ה'אחוריים' שלו:

והיינו בחינת ה"עוד", שהוא האחוריים כנודע, של בחינת "היום".

ודוקא כשמצמצמים את "היום" (על ידי ה"עוד") מתגלה הבחינה של "גדול":
ה"עוד" של בחינת "היום" הוא בסוד "גדול ה' וגו'", עליו נאמר "במקום גדולתו של הקב"ה שם אתה מוצא ענותנותו", סוד הצמצום באוא"ס ב"ה והמשכת הקו להיות "מצרים" דקדושה, כמבואר בדא"ח (עיין קונטרס אחרון של פסח תשמ"ט), והיינו ההסתרה של אמיתת אור פני "היום", אוא"ס ב"ה שלפני הצמצום – "עכשיו" ממש וד"ל.

ל"עוד היום" יש תוספת של "גדול". לפעמים "גדול" אינו הכי גדול, אלא דווקא קטן, מאן דאיהו רב איהו זעיר^ח – ההרגשה שלי שה' גדול, 'אלקים גדול', היא תחושה שדווקא אחרי

"עוד היום גדול", משיח יכול עוד להגיע, ומדוע הוא טוען שהמשיח שיקר? התעמקנו בתירוץ שלו, וכעת נתבונן בתירוץ שלנו:
וי"ל ש"היום" הוא ע"ד "עכשיו" – "תכף ומיד" (הערך

הממוצע של שתי התבות תכף ומיד עולה ה פעמים יום – היום) – ממש (וכמו בל"א "היינט" ודוק).

לא כתוב בפירושים, אבל זהו הסבר פשוט: ב"היום" אין הכוונה דווקא ל-24 שעות, אלא ממש הרגע, "תכף ומיד" – ביטוי שהרבי אהב (ויש כאן רמז יפה עליו), והוסיף לו את המלה "ממש". לכן, אם משיח אמר שהוא בא "היום", עכשיו, ולא מיד הגיע – הוא שקרן.

ההסבר הזה מתיישב טוב עם ההסבר הפנימי של המהר"ל בסוגיא, ש"היום" הוא למעלה מהזמן, למעלה מהצמצום, והביטוי הראשון שלו בתוך הזמן הוא רגע אחד (מושג שהתייחסנו אליו בחלקו הראשון של השיעור):

ובפרט ע"פ פרוש המהר"ל ז"ל ש"היום" הוא בחינה שלמעלה מן הזמן התחתון לגמרי, וממילא נמשך בהרגשת הזמן התחתון ברגע ההוה ממש.

"עוד היום גדול"

הביטוי בקושית ה"אוצר בלום", "עוד היום גדול", הוא ביטוי של יעקב אבינו^ט. הוא כבר לא מתייחס ל"היום" שלמעלה מהזמן, אלא ל"היום" מוגדר בתוך הזמן, שיש עוד פרק זמן עד סיומו. כאן יש הסבר פנימי לביטוי הזה, שהדגש הוא שההוספות על "היום" – "עוד... גדול" – הן בעצם ירידה, 'אחוריים' וצמצום של "היום" המקורי (שמעל הזמן ולפני הצמצום, כנ"ל):

והנה סוד "עוד היום גדול" הוא שם קפד, אחורי עב שבחכמה

ה' יש דפק הלב, מדידת משה, ודפק ה'יד, מדידת עזרא (ראה שיעורים בסוד ה' ח"א עמ' קלא ואילך), שביחד עולים חיות, העולה משיח בן דוד. והוא סוד "פקד יפקד" (בראשית נ, כד; שמות יג, יט) – "פקד" בלב ו"פקד" ביד.

ו תניא שער היחוד והאמונה פ"ו.

ז תהלים קד, לג.

ח זהר ח"א קכב, ב; ח"ג קסח, א.

ג בחלקו הראשון של השיעור (נדפס לעיל).

ד בראשית כט, ז.

בתוך המצרים דקדושה מורגש ש"גדול הוי"^א. זהו גם סוד "עוד היום גדול" – ש"היום" יורד ומצמצם את עצמו, ואז באמת יש זמן עד סוף היום^ב. שוב, הפנים של "היום" הן עכשיו, 'היינט' באידיש – כשאומרים באידיש 'היינט', "היום", מתכוונים עכשיו – והאחוריים של "היום" הם כבר יממה שבה "עוד היום גדול".

קדמות "שיחתן של עבדי אבות"

עוד "היום" חשוב בתורה מופיע בדברי אליעזר עבד אברהם, שמספר לבתואל ולבן על קפיצת הדרך שלו, בפסוק "ואבא היום אל העין"^ג – "היום יצאתי והיום באתי", הרגע. אמרנו שכל הסיפור של רבי יהושע בן לוי עם אליהו הנביא ומשיח הוא קפיצות הדרך – מפתח מערת רשב"י במירון לשער רומי וחזור – וכפי שנראה, הבעל שם טוב אומר שהפסוק "ואבא היום אל העין" הוא המקור של שם קפיצת הדרך:

ועיין לקמן בסוד "ואבא היום אל העין", ופרש"י ז"ל: "היום יצאתי והיום באתי, מכאן שקפצה לו הארץ. אמר רבי אחא יפה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום מתורתן של בנים, שהרי פרשה של אליעזר כפולה בתורה והרבה גופי תורה לא נתנו אלא ברמיזה".

שיחה קלה של אליעזר עבד אברהם יקרה בפני ה' יותר מתורת הבנים. מה הווארט? "שיחתן של עבדי אבות" היא בהשראת האבות שבדרגת "היום" שלפני הצמצום, למעלה מהזמן. התורה שלנו (שנקראת "תורת הבריאה"^ד) – תורה ומצוות שלנו – היא השגת אלקות שאחרי הצמצום, "היום" של

הצמצום, שעליה נאמר "כל מקום שאתה מוצא גדולתו של הקב"ה אתה מוצא ענוותנותו"^ט. הענוה של ה' היא הצמצום, הקטנת האיך-סוף את עצמו עד מאד, וככל שה' מקטין את עצמו – בענוה – כך אני מרגיש אותו גדול. כלומה, הגדולה שלו מתגלה אלי בזכות שהוא מצמצם את עצמו. אם הוא לא היה מצמצם את עצמו – לא הייתי מרגיש אותו ולא את גדולתו, הוא היה לגמרי מרום ונשא ממני. "במקום גדולתו", במקום שמורגשת הגדולה של ה', דע לך שזו ענוותנותו – אתה מרגיש שהוא גדול מכיון שהוא ענו, שהוא יורד ומצמצם את עצמו לתת לך להרגיש את הגדולה שלו. כך גם אצל רבי – אני מרגיש את הגדולה של הרבי רק מפני שהוא מקטין את עצמו, מצמצם את עצמו, כאילו משייך את עצמו אלי. אז אני יכול להרגיש כמה שהוא גדול.

בלשון הקבלה, אחרי הצמצום – שמעלים ומסתיר את הבל-גבול של ה', שאין לנו בו שום

השגה כלל – נמשך לתוך החלל שנוצר קו אור מצומצם ודק. הקו המצומצם ממציא את "מצרים דקדושה" – גילוי של גבול, שעדיין אינו גבול רע, של קליפה, אבל הוא כבר מצרים, מיצה

הענוה של ה'
היא הצמצום,
הקטנת האיך-סוף
את עצמו עד
מאד, וככל שה'
מקטין את עצמו
- בענוה - כך אני
מרגיש אותו גדול.
כלומר, הגדולה
שלו מתגלה אלי
בזכות שהוא
מצמצם את
עצמו. אם הוא לא
היה מצמצם את
עצמו - לא הייתי
מרגיש אותו ולא
את גדולתו, הוא
היה לגמרי מרום
ונשא ממני

יא תהלים מח, ב.

יב במקום אחר הסברנו שזהו גם סוד "היום יום" - כנוסח ספירת העומר, וגם שם הלוח שחבר הרבי - היינו "היום" לפני הצמצום, מה שנקרא העיגול הגדול, ו"יום" של המשכת הקו אחרי הצמצום, קו דק לתוך המצרים דקדושה.

יג בראשית כד, מב.

יד פע"ח שער קריאת ס"ת פ"ה.

ט כך בכ"מ עפ"י מגלה לא, א (הנוסח בגמרא לפנינו, "גבורתו", מתאים לסוד הצמצום המבואר בפנים, ודוק).

י גדול ענו משלימים ל-169, 13, אחד אהבה, ברבוע. גדול ענו ר"ת גע הנ"ל בסוד נגע פגע כו'.

הרגשת הפנים של הזמן ("היום") היא הרגשת ההמשכה לרגע ההוה מהרגע שלפניו והרגשת האחוריים של הזמן ("עוד היום גדול") היא הרגשה שאחרי רגע ההוה יגיעו זמנים נוספים

במודעות של "היום", ידיעה שהוא יכול לדדת-להתממש במציאות בכל רגע, ברגע זה ממש, כמו שכתוב כאן בסוגריים: [קדמון נצחי סוד משיח והוא ר"ת קן צפור, היכלו של משיח כנודע וד"ל].

הנשמה של אליעזר עבד אברהם – עבד שבסוד "ארור כנען"¹⁷ (ולפי חז"ל הוא-הוא כנען עצמו), שבסיפור השידוך של יצחק ורבקה יוצא מכלל ארור ונכנס לכלל ברוך¹⁸ ("והיה ברכה"¹⁹ של אברהם) – שייכת

בסופו של דבר, אחרי כל הגלגולים, לסוד משיח בן דוד. אליעזר הוא גם הראשון ב"שלשה קפצה להם הארץ" שמונים חז"ל²⁰ (לא הרבה לפני הסוגיא עם הסיפור שלנו), "הכל הולך אחר הפתיחה"²¹, ובשיחה שלו – "היום יצאתי והיום באתי" – יש משהו משיחי מאד, עם השראה וניחוח מה"קדמון נצחי" שלפני הצמצום, אותו מסמלים האבות הקדומים-הנצחיים שלנו, והמשכה מלפני הצמצום לרגע ההוה, "היום":

יז בראשית ט, כה.

יח ויקרא רבה יז, ה.

יט בראשית יב, ב.

כ סנהדרין צה, א (אודות המסופר שם קודם בארוכה על קפיצת הדרך של אבישי בן צרויה – השלישי שקפצה לו הארץ – להצלת דוד המלך ראה באריכות שיעור כ"ט כסלו ע"א).

כא בתחלה אליעזר הוא בכלל ארור, שכולו ישות ומחשבותיו "לגרמיה", כדברי רש"י על מאמרו "אלי לא תלך האשה אחר" (בראשית כד, לט) – "אלי כתיב בת היתה לו לאליעזר והיה מחזר למצוא עילה שיאמר לו אברהם לפנות אליו להשיאו בתו אמר לו אברהם בני ברוך ואתה ארור ואין ארור מתדבק בברוך". כדי לצאת מכלל ארור ("היום יצאתי") ולבוא לכלל ברוך ("היום באתי") על אליעזר להגיע למדת אין ("אין מזל לישראל", מכחה "טוב עין הוא יברך") בבטול מוחלט של מהות עצמו הנפרדת מאברהם אדונו – כך שכל הזדהותו היא "עבד אברהם אנכי" – והוא סוד "ואבא היום אל העין" העולה אין במילוי (אלף יוד נו!)

יממה, של זמן:

והיינו ש"היום" [בבחינת "פנים" שלו כנ"ל. "פנים" הוא מלשון "לפני", ו"אחוריים" מלשון "אחרי" ודוק] משמע המשכה מרגע אחד קודם לכן לרגע ההוה [ואילו "עוד היום גדול" משמע המשכה מרגע ההוה לעתיד הנעלם].

פנים הם לפני הצמצום, תחושת 'לפני', והאחוריים הם אחרי הצמצום, תחושת 'אחרי'. לכן הרגשת הפנים של הזמן ("היום") היא הרגשת ההמשכה

לרגע ההוה מהרגע שלפניו – שהוא בעצם רגע שלפני הצמצום, לפני הגבלת הזמן – והרגשת האחוריים של הזמן ("עוד היום גדול") היא ההרגשה שאחרי רגע ההוה יגיעו זמנים נוספים, שאליהם מופנית המודעות.

ההתבוננות בענין הזה היא דרך עוד סוד חשוב בקבלה וחסידות (לפי מושגי שמקורם בחקירה)²²:

ובסוד "כל קדמון נצחי ולא כל נצחי קדמון אלא ברצון הו"

הכלל הוא שכל מה שאין לו תחלה ("קדמון") – אין לו סוף ("נצחי"). בכל זאת, יתכן משהו עם התחלה אך בלי סוף – איך? אם ה' רוצה ("ברצון ה'"). אם ה' רוצה שהשלחן הזה, שנברא יש מאין ואפס המוחלט, יתקיים לנצח – הוא יתקיים לנצח. אבל מה שאין לו תחלה – ממילא יתקיים לנצח. המדרגה שלפני הצמצום (אליה שייכים הפנים של "היום", כנ"ל) היא "קדמון" – "קדמון לכל הקדומים" – בלי התחלה ובלי סוף, "קדמון נצחי".

הסוד של "קדמון נצחי" הוא השרש של משיח, המקום בו הוא יושב (היכל "קן צפור"²³)

טו רמ"ע מפאנו, הקדמת יונת אלם; פלח הרמון ש"ד פ"ג. טז זהר ח"ב ז, ב; ח"ג קצו, ב; ע"ח שמ"ג (ציור העולמות) פ"ג.

אבל יש כאן גם משמעות של כח נעדרות ועלמות, כדברי אליעזר בפסוק הבא, "והיה העלמה היצאת לשאב וגו'^{כב}. על "תורתן של בנים" – התורה שלנו, תורה שבעל פה – נאמר "ועלמות אין מספר"^{כג} אלו ההלכות"^{כד}. מהקדמות של האבות, הנמשכת ב"שיחתן של עבדי אבות", יוצא כח של עלומים נצחיים ב"תורתן של בנים".

זו כוונה יפה בברכה הראשונה של שמו"ע, שאומרים שלש פעמים ביום, וחובה לכוון בה"^{כה}: [והיינו ד'זוכר חסדי אבות [השראת "משל של עבדי אבות"]. ומביא גואל לבני בניהם [לנו, שאנו ה"אסתכל באורייתא וברא [לשון 'ברא כרעא דאבוה'] עלמא", "תורתן של בנים". הוא מביא את הגואל מלפני הזמן אלינו שבתוך הזמן]. דוקא [זו כוונה יפה בברכה ראשונה של שמו"ע, בה יש חובה לכוון. כל זה "היום יום" – "היום" הופך להיות רגע כמימרא של ההוה בתוך הזמן החולף שלנו].

מהשראת "משל הקדמוני", "שיחתן של עבדי אבות", באה הגאולה אלינו, ל"תורת של בנים" הממשיכים את האבות כ"ברא כרעא דאבוה"^{כז} (מדרגת "אסתכל באורייתא וברא עלמא") – הגואל נמשך מ"היום" שלמעלה מהזמן ל"רגע כמימרא" של ההוה, בתוך הזמן החולף שלנו.

למה לא כתוב 'זוכר חסדי אבות ומביא גואל לבניהם' (כמו "תורתן של בנים") אלא "לבני בניהם"?

כנודע שבני בנים נדבקים במדת האבות כראוי ודוק].

יש מעלה בנכד, שהוא נדבק בסבא יותר מהבן. הרבה פעמים הנכד יותר דומה לסבא

כה בראשית כד, מג.

כו שה"ש ו, ח.

כז ע"פ הקדמת תקו"ז יד, ובכ"מ.

כח ש"ע או"ח קא, א.

כט ע"פ עירובין ע, ב.

"קדמון נצחי" – "היום יצאתי והיום באתי"^{כב} – הוא בחינת "שיחתן של עבדי אבות", המשכה מבחינת הקדמות דאבות.

"ומביא גואל לבני בניהם" ב"תורתן של בנים"

האבות מסמלים כאן את הקדמות, ה"קדמון נצחי", והבנים את הנצחיות, מה שאינו קדמון אך הוא "נצחי... ברצון ה'", ואלה בעצם שתי מדרגות בתורה, "תורת האצילות [דכללות]", "תורה הקדומה שלפני הצמצום (שנקראת "משל הקדמוני"^{כד}) שלפני הצמצום ו"תורת הבריאה [דכללות]" שאחרי הצמצום (שהיא השרטוט לפיו נבראה העולם):

"נצחי [קדמון] ברצון ה'", היינו הרצון שבמצות "תורתן של בנים" שיצאו מבחינת אבות. והיינו שתי בחינות שבתורה גופא: מה שהיא "המשל הקדמוני"; ומה ש"אסתכל באורייתא וברא עלמא" – "עולם" מלשון העלם שבבחינת עלמות, כח הנעדרות דבנים שיצאו מבחינת אבות [ענין קונטרס הנ"ל] וד"ל

בדרך כלל מפרשים עולם לשון העלם^{כז},

כב יש כאן סוגריים:

[ויש לפרשו למעלה למטה ומלמטה למעלה, ע"ד "לך לך וגו'" וד"ל]

בדרושי "לך לך" בחסידות (ראה גם אשא עיני מאמר "לך לך") מוסברת ההליכה בשני הכיוונים – משרש אברהם למעלה למציאות למטה או מהמציאות למטה לשרשו למעלה. גם כאן, הפשט של "היום יצאתי והיום באתי" הוא מלמעלה למטה, מהקדמון שלפני הזמן לתוך "היום" בזמן, ואפשר לפרש גם מלמטה למעלה, שאליעזר יצא מהזמן ובא למדרגה שמעל הזמן.

כג שמואל"א כד, יג. למדרגה זו מתחברים באלול, שהרי היא רומזת לפסוק "ואשר לא צדה והאלהים אנה לידו ושמתי לך מקום אשר ינוס שמה" (שמות כא, יג – ע"ש ברש"י).

כד ספר הבהיר אות י.

ככלל, הנכד הולך בדרך הסבא יותר מהבן. הבן הרבה פעמים מחולל לעצמו דרך חדשה, עצמאית, והנכד נוטה שוב לדרך הסבא

בתולדות

החסידות - החל
מהבעש"ט,
ובעיקר אצלו -
חוזרים בקביעות
סיפורים של
"קפיצת הארץ"
ו"קפיצת הדרך",
כי הוא קשור לסוד
"היום" וביאת
המשיח ברגע
ההוא

שהפסוק מלמד על קפיצת הארץ שהיתה לאליעזר):
"בשם הריב"ש נבג"מ,
בפסוק 'ואבא היום אל העין',
ופרש"י ז"ל: 'היום יצאתי והיום
באתי, מכאן שקפצה לו הארץ'
...הנה מפסוק זה גופא יוצא שם
לקפיצת הארץ, וזהו פירוש
'היום יצאתי והיום באתי מכאן
שקפצה לו הארץ', פירוש מכאן
גופא - מדברים אלו שבזה
המאמר, והבן". עבודת ישראל
להרה"ק המגיד מקאדניץ ז"ל,
פר' ח"י, הובא בספר הבעש"ט

על התורה, פרשה זו,

שם ה־טוב - קפיצת הדרך למשיח

ובהערות שם מביא גם מספר אוהב ישראל
להרב מאפטא ז"ל: "...איתא בסה"ק שהשם
של קפיצת הארץ הוא אהוה, והוא ר"ת 'את
השמים ואת הארץ' [עיין בזה בספר שכינה
ביניהם, פרק דברי אהבה וחסד], והר"ת של
'ואבא היום אל העין' הוא ג"כ שם הנ"ל.

הרבי מאפטא, מגדולי תלמידי הרבי ר'
אלימלך ובכלל מגדולי הצדיקים של החסידות,
מרחיב בקשר בין שם קפיצת הדרך לשם אהוה,
בגימטריא טוב - השם של הבעל שם טוב,
הבעלים (בעל כמו בעל־הבית) של שם ה־טוב.
שם אהוה לא מפורש בתורה, אך הוא רמוז אין
ספור פעמים, כבר מהפסוק הראשון בראשי
התבות "את השמים ואת הארץ"^{כב} - טוב של
דבקות בין שמים וארץ, בין רוחניות וגשמיות,
הכח של הצדיק לחבר גשם ורוח. כלומה, קפיצות
הדרך אינן ענין צדדי אצל הבעש"ט, אלא כל
הענין שלו - שם ה־טוב, המיוחד לבעל שם טוב,
הוא־הוא השם של קפיצת הדרך. מה פירוש? כל

מאביו, וככלל, הנכד הולך
בדרך הסבא יותר מהבן. הבן
הרבה פעמים מחולל לעצמו
דרך חדשה, עצמאית, והנכד
נוטה שוב לדרך הסבא. הדוגמה
המובהקת היא אברהם ויצחק:
אברהם עובד את ה' בדרך של
אהבה ויצחק סולל לעצמו דרך
של יראה, אך הנכד יעקב נוטה
שוב לסבא, "יעקב אשר פדה את
אברהם"^ל.

קיצור כל האריכות כאן,
בהרבה ענינים עמוקים, הוא
הווארט ש"היום" הוא בעצם
למעלה מהזמן - כפי שכותב המהר"ל. "היום"
הוא עכשיו, ברגע זה, כי שרשו האמתי הוא
מעל הזמן, לפני הצמצום, אלא שצריך להמשיך
הארה ממנו לתוך הזמן. זהו הסוד של רגע -
ברגע הזה.

ב. שם קפיצת הדרך וקפיצת הארץ "מכאן שקפצה לו הארץ"

נחזור לעמ' עח ונקרא את הערה יא
העוסקת בפסוק "ואבא היום אל העין" שהזכרנו
כעת. הגמרא מזכירה שלשה שקפצה להם
הארץ, כנ"ל, אבל בתולדות החסידות - החל
מהבעש"ט, ובעיקר אצלו - חוזרים בקביעות
סיפורים של "קפיצת הארץ" ו"קפיצת הדרך",
כי הוא קשור לסוד "היום" וביאת המשיח ברגע
ההוא. הבעש"ט מסביר באופן יפהפה ש"מכאן
שקפצה לו הארץ" אומר שבפסוק "ואבא היום
אל העין" ("עין" במובן של מעין, וגם רומז
ל"בטח בדד עין יעקב"^{כא}) טמון הכח האלקי
לפעול את הנס של קפיצת הדרך (מעבר לפשט,

ל ישעיה כט, כב.
לא דברים לג, כח.

לב בראשית א, א. ז"ח (מדרש הנעלם) ז, ב.

או "ודודי לי", משיח קופץ אלי. הוא מסביר שהצירוף הישר, **אהוה**, הוא קפיצה שלי אל היעד והצירוף שאינו-כסדר **והאה**, הוא קפיצת היעד אלי – "שקפצה לו [אליו] הארץ".

היחס בין 'סדר' ל'אי סדר' הוא ממש היחס בין גאולת "בעתה" לגאולת "אחישנה"^{לט}, כפי שהארכנו בתחלת השיעור. כשזוכים, לא אנו קופצים אל הגאולה אלא הגאולה קופצת אלינו: והוא גם ענין "אחישנה" דקפיצת הגאולה אלינו ממש [כאשר "זכו". וזהו דצרוף והאה הוא הצרוף השביעי, החביב, שכנגד חדש תשרי, חדש ה"זכות" ע"י מעשה התחתונים, משא"כ אהוה הוא כנגד חדש ניסן, הנהגה נסית אך בבחינת "חשב את הקץ לעשות" וד"ל].

אפשר להקביל את צירופי שם **אהוה** לצירופי שם הוי' ב"ה, ש-יב צירופיו (כשלא מבחינים בין ה עילאה ל-ה תתאה) הם כנגד יב חדשי השנה^מ: שם **אהיה** כסדר מקביל לשם י-ה-וה כסדרו – הצירוף הראשון, המאיר בחדש ניסן. הסדר של **והאה** מקביל לצירוף **והיה** – "אין 'והיה' אלא לשון שמחה"^{מא} ו"אין 'והיה' אלא לשון מיד"^{מב} (השייך לענינו) – הצירוף השביעי, המאיר בחדש תשרי. גם בניסן וגם בתשרי יש בחינה של "היום" – כפי שיורחב בע"ה בפרק הבא – אך בהנהגה הנסית של ניסן, גאולה מצד מעלה בלי זכות של התחתונים, יש עדיין בחינה של חשבון והדרגה, "חשב את הקץ"^{מג} (ה' עשה חשבון צדק והוריד קץ שנים, כך שה"ארבע מאות שנה"^{מד} היו רק מאתים ועשר שנים). לעומת זאת, בחדש תשרי – שענינו זכות של התחתונים, החל מעבודת "אני לדודי" בחדש הזה – הגאולה מדלגת אלינו "היום", תיכף ומיד, ללא כל חשבונות.

הענין של החסידות הוא קפיצת דרך למשיח. כמו שהסברנו באריכות בחלק הראשון של השיעור: קפיצת הדרך היא האמונה שמשיח יכול לבוא "היום", האמונה שעם ישראל יכול לעשות תשובה מאהבה "ברגעא חדא ובשעתא חדא"^{נג} ולקיים מיד "היום אם בקלו תשמעו" (כפי שהארכנו בחלק הראשון של השיעור^{נד}). קפיצה היא תמיד דילוג על משהו – "קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות"^{נה}. אומרים^{נו} ש"על" היינו "על ידי" – "קולי דודי הנה זה בא מדלג" בזכות האבות (ההרים) ובזכות האמהות (הגבעות)^{נד} – אבל הפשט הוא גם דילוג מעל משהו. לענינו, גם אליהו הנביא הוא הר שמדלגים עליו – מדגלים על כל הסדר וההדרגה, על כל 'סדר ההשתלשלות' (איך דברים אמורים להשתלשל מעילה לעלול), שמגיעים "היום" מיד אל היעד. זהו כל ענין הבעל שם טוב, ענין החסידות – קפיצת הדרך למשיח.

מי קופץ אל מי?

הרבי מאפטא ממשיך:

אך עדין צריכים למודעי אם קפצה לו הדרך או אם הוא קפץ להדרך, אך שהשם של קפיצת הדרך הוא ביושר אהוה כמו שהוא יוצא מר"ת את השמים ואת הארץ, וכאן השם של 'אבא היום אל העין' הוא להיפך והאה, מכאן מוכיח רש"י שקפצה לו הארץ, פי' שהארץ קפצה אליו".

יש שתי בחינות בקפיצת הדרך – שהיעד קופץ אלי או שאני קופץ אל היעד. ולגבי משיח – האם משיח קופץ אלי או שאני קופץ למשיח? נשמע כמו "אני לדודי ודודי לי"^{נז} – "אני לדודי", אני קופץ למשיח (שהוא דודי-אהובי),

לט סנהדרין צח, א.

מ כמפורט במשנת חסידים בכל חדשי השנה.

מא ע"פ בראשית רבה מב, ג.

מב ע"פ ספרי ראה פיסקא ג; כי תבוא פיסקא א.

מג הגדה של פסח.

מד בראשית טו, יג.

לג זחר ח"א קכט, א.

לד נדפס לעיל.

לה שה"ש ב, ח.

לו עפ"י רש"י למלאכי ג, כד.

לז ר"ה יא, א; שמות רבה טו, ד.

לח שה"ש ג, ו.

ב מסביר^מ את הקשר של הפסוק לנושא שלנו, אמונה ובטחון בדרך לגאולה:

חדש האביב – "החדש הזה לכם ראש חדשים וגו'", ראש השנה למלכי ישראל ולרגלים [שענין הכללי הוא תקון מלכות ישראל כנודע^{מח}, ובפרט חג הפסח, זמן חרותנו להיות לעם וממלכה, "אין מלך בלא עם"]. הוא חדש ההתחדשות, בבחינת "נסי נסים" של אמונה ובטחון [דהיינו אמונה חזקה, שבזכותה נגאלו אבותינו ממצרים, המביאה לידי בטחון גמור בישועת ה' כהרף עין, כמו שיתבאר בפנים (בפרק ח) בענין הקביעה הרצונית, שמקור ענין זה בתורה יוצא מהפסוק "החדש הזה לכם וגו'" – "כזה ראה וקדש"^ודל].

כפי שיתבאר בפרק ה, תכלית האמונה ובטחון הוא תהליך שנקרא "קביעה רצונית", הכולל ארבעה שלבים: אמונה, רצון, שכל, ראייה – שינוי המציאות לטובה על ידי כח הראיה להקיף-לראות במציאות החיצונית את הציור הפנימי שהצטייר על ידי האמונה החזקה, "אמונה אמן"^{מט}, הרצון התקיף והשכל הטוב. זהו סוד "כזה ראה וקדש"^נ (שנלמד מהפסוק "החדש הזה לכם וגו"^{נא}) – המלה "כזה" כוללת את שתי דרגות הנבואה, "כה" (שלב האמונה) ו"זה" (שלב השכל), ועל ידי חיבור שתיהן בא ה"ראה וקדש"^ודל.

הבטחון שלפני ביאת מצרים התבטא בשבת הגדול (שחלה בשנת יציאת מצרים ב"ל ניסון), בה משכו ישראל את ידיהם מעבודה זרה ולקחו

^מ אחרי הקדמת רמז בנוגע למיקום הפסוק בתורה:

עד פסוק זה יש חסד פעמים הוי"ו ב"ה פסוקים בתורה. חסד הוא סוד מילוי עב, מילוי החכמה, הכה (כח'מה) לצאת ממצרים, והוא גם סוד עב שמותיו יתברך היוצאים משלשת הפסוקים הרצופים (שבכל אחד עב אותיות) "ויסע... ויבא... ויס... שלפני קריעת ים סוף, תכלית נסי יציאת מצרים. מח רגלי ז"א, נצח'הוד'יסוד דז"א, מתלבשים ומתקנים את חב"ד דנוקבא, עיקר תיקון מלכות ישראל אותיות לי ראש, מלך ישראל. מט ישעיה כה, יא.

^נ ר"ה כ.א.

נא שמות יב, ב.

ג. "היום" של ניסון ו"היום" של תשרי

"היום אתם יצאים בחדש האביב"

פסוק "היום" נוסף שזוכר בפרק הוא "היום אתם יצאים בחדש האביב"^{מה} שנאמר בגאולת מצרים – גלות מצרים היא שרש כל הגלויות^מ וגאולת מצרים היא שרש כל הגאולות. ביאור

מה שמות יג, ד.

מו בכך עוסקת גם הערה יג בגוף הפרק:

ביחס לארבע הגלויות – בבל, מדי, יון, אדום – שכנגד ארבע אותיות שם הוי"ו ב"ה, גלות מצרים היא הכוללת את כולן בסוד המדרגה החמישית, שכנגד קוצו של י, כתר עליון. ועל כן היא היתה לפני מתן תורה דוקא, דאורייתא מחכמה נפקת, שהיא בסוד "דרך ארץ קדמה לתורה" – "וירא את ענינו זו פרישות דרך ארץ" ודל.

גלות מצרים היא המדרגה החמישית-משיחית – "חמישית לפרעה" (בראשית מז, כד) – הכתר (מקום השראת היחידה שבנפש, ניצוץ משיח) שכולל את המדרגות שתחתיו וקודם גם לשרש התורה בחכמה. קדימת הכתר לחכמה היא בסוד "דרך ארץ קדמה לתורה" (תנדב"א פ"א, וראה אה"ת בראשית ח"ג תקפג, א שזו קדימה גם במעלה) – ה"דרך ארץ" של לידת העם במצרים, סוד הדיווג (שנקרא "דרך ארץ") להוליד נשמות חדשות ובסוד "מחשבתן של ישראל" שקדמה גם לתורה הקדומה (ראה בראשית רבה א, ד).

לגלות מצרים יש קשר מיוחד ל"גלת החל הזה" (חל ר"ת "חמישית לפרעה" ה"נל" – פסוק בעובדיה (א, כ) שהיה גר אדומי, השייך לגלות האחרונה. כשם שגלות מצרים קדמה למתן תורה, כך בגלות האחרונה יש הקדמה ל"תורה חדשה מאתי תצא" (יל"ש ויקרא רמז תקלא) שתצמח יש מאין מתוך שכחת התורה ברגלי-סיום גלות אדום (בשל הרגליה הרעים של תרבות אדם):

והנה "כתר עליון איהו כתר מלכות", וינעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן, ועל כן גלות מצרים מתקשרת ביחוד לגלות החל הזה, גלות אדום, שכנגד המלכות, ה תתאה שבשם, בסופה, עקבתא דמשיחא, "רגליה יורדות וגו'", מגיע העם לסף "עתידיה תורה שתשתכח מישראל" [ורק בזכות הדבקות בפנימיותה לא תשתכח – כי לא תשכח מפי זרעו, ס"ת יוחאי, והוא דעת רשב"י כנודע על מנת לזכות ל"תורה חדשה מאתי תצא", וע"ד רבי זירא ששכח תלמוד בבלי ע"מ לזכות לתלמוד ירושלמי ודל. כח איהשכחה של התורה שייך לרבי שמעון בר יוחאי (וכנ"ל בחלק הראשון ששמעון בן יוחאי אותיות משיח ושאר האותיות עולות משה – "הוא גואל ראשון והוא גואל אחרון") ושכחת תורת בבל לצורך לימוד תורת ארץ ישראל שייך לרבי זירא (זירא לשון זר – זר זה סביב), ר"ת רז, בחינת נשיאת הפכים, כנודע. שכחת התלמוד בכונה, על ידי צומות (ב"מ פה, א), היא סוד הצמצום, שבו דווקא נמצא כח העצמות, "חביון עז העצמות" (שער מאמרי רשב"י פירוש ספרא דצניעותא פ"א, ע"פ חבקוק ג, ד), וכמבואר בדא"ח.

ורבי אליעזר (גלגול אליעזר עבד אברהם) גם לגבי בריאת העולם וגם לגבי הגאולה: רבי אליעזר אומר ש"בתשרי נברא העולם" ורבי יהושע אומר ש"בניסן נברא העולם". וכך לגבי הגאולה, רבי אליעזר אומר ש"בניסן יצאו אבותינו ממצרים ובתשרי עתידים להגאל" ו"רבי יהושע אומר שבניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל". תשרי הוא כמוכּן המשך עבודת "אני לדודי ודודי לי"¹¹ באלול.

שתי הדעות הן בסוד "היום" שמשיח אומר לרבי יהושע בן לוי, אבל כל דעה מתייחסת ל"היום" אחר, לפסוק אחר שכתוב בו "היום" – "היום של ניסן ו"היום" של תשרי. את פסוק "היום" של ניסן למדנו כעת, "היום אתם יצאים בחדש האביב". ה"היום" של תשרי נמצא בתפלת זכרונות בראש השנה:

והנה לפי דעתו של רבי אליעזר: "בניסן נגאלו אבותינו ממצרים ובתשרי עתידין להגאל". והיינו בסוד העבודה של "זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון", ובתורה הוא בשני פסוקי "היום" שקוראים בפרשיות כי תבוא ונצבים לפני ראש השנה¹² והם גם נדרשים על ר"ה¹³:
בבחינת "אתם נצבים היום כלכם וגו'", ובסוד "את ה' האמרת היום... וה' האמירך היום", כמבואר בדא"ח.

בראש השנה נצבים כל עם ישראל – כל עשרת סוגי היהודים שנמנים בפסוק – יחד לפני ה', וכך יתקיים גם בגאולה (לפי דברי רבי אליעזר). ראש השנה הוא גם היום בו אנו בוחרים בה' וה' בוחר בנו, כל אחד מבדיל ומפריש את זולתו (כפירוש רש"י ל"את הוי' האמרת היום להיות לך לאלהים... והוי' האמירך היום להיות לו לעם סגלה"¹⁴) ועושה אותו "חטיבה אחת

צאן של מצוה לשם קרבן הפסח (בבטחון מוחלט בה', כנגד המצרים שעבדו לצאן):

והוא בסוד "שבת הגדול", שלפני יציאת מצרים – "משכו וקחו לכם וגו'" – שעולה י"פ בטחון, שלמות הבטחון בכחו ורצונו יתברך להוציאנו ממצרים – היום. סוד השם אביב הוא אמונה בטחון – [לכל החיים] יש בטחון, דהיינו אמונה חזקה מאד המביאה לידי בטחון גמור בבחינת "כפלים לתושיה".

ברמז אמונה בטחון יש פעמיים בטחון – הבטחון הראשון שיוצא מאמונה ומחובר לאמונה היינו הבטחון הסביל מצד ההוד ואילו הבטחון השני, "יש בטחון"¹⁵, היינו הבטחון הפעיל מצד הנצח, "איהו בנצח"¹⁶, כאשר תחושת ה"יש" היינו התחושה "כי הוא הנתן לך כח לעשות חיל"¹⁷ (וכפי שלמדנו באריכות בשיעורים הקודמים).

כל הפסוק "היום אתם יצאים בחדש האביב" עולה (במספר סדורי) אמונה בטחון (בכ"ה). יש כא – אהיה (שם הגאולה) – אותיות בפסוק [רת"ס הפסוק למפרע: ביה – "בטחו בהוי' עדי עד כי ביה הוי' צור עולמים" וד"ל]. כל הפסוק עולה כא פעמים מז (ממוצע כל אות), בטול – הוי' אהיה, כמבואר בכתבי האריז"ל וד"ל¹⁸.

גאולת ניסן וגאולת תשרי

והנה, יש מחלוקת ידועה¹⁹ בין רבי יהושע

נד קהלת ט, ד.

נג ע"ח שער הכללים פ"א, ובכ"ד.

נד דברים ח, יח.

נה הערך המספרי של הפסוק, 987, הוא מספר האהבה ה'16, כאשר כא הוא מספר האהבה ה'8 ומז הוא סכום שני מספרי האהבה המקיפים את כא, יג ו'לד, וכידוע הכלל בזה. נמצא רמז שסוד יציאת מצרים "היום" קשור ליחס ה'זהב' בין מספרי אהבה (אהבה היא פנימיות ספירת החסד, "חסד לאברהם", שכנגד חג הפסח זמן חרותנו זכר ליציאת מצרים). האהבה דקדושה והחן היהודי היו בגלות במצרים והגאולה היתה להוציא ולגאול אותם מהעלם חשכת הגלות (סדרת האהבה נקראת גם סדרת החן – חן במספר קטן = אהבה כאשר היחס בין שתי אותיות חן במספר קטן = 58 – הוא יחס זהב, והוא היחס בין שרש אהב לאות ה הנוספת).

נו ר"ה יא, א.

נד שה"ש ג, ו.

נח ראה מגלה לא, ב ובתוד"ה "קללות".

נט כמבואר בכ"מ בחסידות ע"פ זהר ח"ג רלא, א.

ס דברים כו, יד יח.

הביתה) שבחדש תשרי. וכן "אתם נצבים היום כלכם וגו'" שלאחר פרשת "כי תבוא אל הארץ". אחרי שבאים לארץ נצבים כולנו יחד – דווקא לאחר תנועה נפשית של ביאה לארץ, למקומי האמתי, בחינת "איזהו חכם המכיר את מקומו"^{טו}. גם בפשט, ביציאת מצרים עדיין לא באנו אל היעד. שותים ארבע כוסות בפסח כנגד ארבעה לשונות של גאולה – "והוצאתי... והצלתני... וגאלתי... ולקחתי"^{טז} – הכל לפני "והבאתי"^{טז}. הכל יציאות, כולל "ולקחתי" שרומז למתן תורה, אבל עוד לא "והבאתי". "והבאתי" היינו תשרי, הביאה לארץ^{טז}.

עבודת היציאה ועבודת הביאה

היציאה והביאה הם כחות של עם ישראל כ"צבאות הוי'", ויש כאן עוד קצת הסבר על ה'עבודה' שלהן:

הכל הוא בסוד השם הקדוש צבאות, הכח האלקי הניתן בנשמות ישראל להיות "צבאות הוי'" – צבא נוטריקון יוצא ובא, כמבואר במ"א – לצאת מהגבול אל הבלי גבול ולהמשיך את הבלי גבול שישכון בגבול

במאמר הבא בספר, "וצדיק יסוד עולם", מוסבר הפתגם החסידי ש"מתנגד הוא גבול, חסיד הוא בלי-גבול ורבי הוא בלי-גבול בתוך גבול". כח היציאה הוא כח החסיד – לצאת מהגבול אל הבלי-גבול. כח הביאה הוא כח הרבי – להמשיך את הבלי-גבול לתוך גבול.

ובמושגים שלמדנו בשיעורים הקודמים בפרק ז, היציאה היא מעין שקד-שגעון^ל –

טו ע"פ אבות פ"ו מ"ו.

טז שמות ו, ז.

טז שם פסוק ח.

טז "והבאתי" = משיח בן דוד, זה היעד – ביאת המשיח.

ע כמו שדברנו בחלק הראשון של השיעור על נגע-שגע. אמרנו שהנביא הוא משוגע – שייך לשיחה המפורסמת של הרבי מפרשת שופטים תשנ"א, "יש נביא בישראל" (מלכים ב, ה, ח) שהיינו "ש משוגע בישראל... כשאדם יוצא ומתפשט מהכל הוא מגיע למשהו שנראה שקרי, לא מציאותי.

בעולם"^{טא} – אנחנו עושים את ה' חטיבה אחת בעולם, כשאומרים "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד"^{טב}, והוא עושה אותנו חטיבה אחת בעולם, כשאומר "ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ"^{טג}.

ניסן ותשרי – לצאת ולבוא

מהו ההבדל הפנימי בין "היום" של ניסן ל"היום" של תשרי? יש בגאולה יציאה וביאה (הגעה אל היעד, שהזכרנו בחלק הראשון של השיעור) – סוג של "רצוא ושוב"^{טד} – ואלו שני הכחות של גאולת ניסן וגאולת תשרי.

לפי דעת רבי יהושע ש"בניסן נגאלו אבותינו ממצרים ובניסן עתידין להגאל" י"ל דעיקר כח "היום" הוא הכח "לצאת" מעצמו המוגבל, ע"ד "צאינה וראינה בנות ציון", וכפרוש אדמו"ר הזקן: "צא אני וראה אין". וזהו "היום אתם יצאים וגו'" דייקא.

ב"היום" של ניסן יש כח לצאת – "היום אתם יצאים". לא כתוב בפסוק ממה יוצאים – הפשט הוא יציאת מצרים, והעיקר הוא התנועה הנפשית של האדם לצאת מעצמו, מגבולותיו-מיצרי, מתוך תחושה שהוא עצמו מצרים. הרבי אומר^{טה} שכדי להגיע לאהבת ישראל צריך לצאת מהתדמית האישית שמגבילה אותי, עושה אותי אגוצנטרי – צריך לצאת מה'אני' לגמרי ("צא אני וראה אין"), ביציאה מה'אני' רואים בעין את האין). כל היציאה מהגבול שלי, מההגבלות, מהמסכות, היא חדש ניסן.

לעומת זאת, חדש תשרי הוא זמן של ביאה

(אסיף):

לפי דעת רבי אליעזר י"ל שעיקר כח "היום" הוא הכח "לבא", ובסוד חג האסיף [הביאה

טא ברכות ו, א.

טב דברים ו, ד.

טג שמואל ב, ז, כג.

טד יחזקאל א, יד.

טה ראה לקוטי ביאורים לתניא (קארף) עפ"י לקו"ש ח"ד

פרשת חקת הערה 20.

יציאת מצרים היא "תעבדון את האלהים על ההר הזה"^{טו} (הרמוזה בלשון הרביעי של הגאולה, "ולקחתי"טט, "כי לקח טוב נתתי לכם תורת אל תעזבו"טט, כנ"ל). כתוב שכל יום בספירת העומר הוא עוד שלב של יציאת מצרים. אם כן, התנועה הנפשית של היציאה ממצרים נמשכת שלשה חדשים – ניסן-איר-סיון^פ.

היציאה של ניסן מתחילה תהליך של שלשה חדשים (המתרחקים מנקודת המוצא), והביאה של תשרי מסיימת תהליך של שלשה חדשים (עד לביאה שלמה אל היעד):

וכן עבודת הביאה דתשרי מתחילה בעצם מחדש אב [בא], וכידוע הרמז דבראשית כוללת אב תשרי בסוד חש-מל [כאשר אלול הוא בסוד מל מלשון מילה הממוצע בין חש מלשון שתיקה למל מלשון דבור, ובסוד "ומל הוי' אלקיך את לבבך ואת לבב וגו'" [שקוראים בפרשת התשובה בתוך פרשת נצבים, תמיד בשבת שלפני ראש השנה, בסוף חדש אלול]. ר"ת אלול כנודע.

המלה "בראשית" רומז גם לראש השנה ב"א' תשרי וגם לחבור החדשים אב-תשרי דרך אלול שביניהם^{אפ}. שלשת החדשים הם בסוד חש-מל-מל^{אפ}: בחדש אב העבודה היא הכנעה, "חש" בשפלות ובאבלות של אב; בחדש תשרי זוכים להמתקה, עבודת ה"מל" לשון דיבור (מילול), כאשר בונים את המלכות, עולם הדבור; וביניהם, באלול, עבודת ההבדלה, "מל" לשון מילה

טז שמות ג, יב.

עח כמבואר בספרנו על שמות ו, ז.

עט משלי ד, ב.

פ הערך הממוצע של שלשת החדשים ניסן-איר-סיון הוא אהבה ברבוע (169). ענין יציאת מצרים כנ"ל בסוד "היום אתם יצאים בחדש האביב [חדש האהבה]".

פא מנחם-אב אלול תשרי = 1118 = הוי' פעמים גדול = אלהים פעמים אחד = "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד!" יש כאן חלוקה ל"הוי' פעמים חלה (מנחם-אב אלול = ח פעמים הוי' ותשרי = לה פעמים הוי'), רמז למצות חלה הנוהגת מיד בביאת הארץ – "בבאכם אל הארץ" (במדבר טו, כ), "משונה ביאה זו כו'" (רש"י שם)

פב כש"ט (קה"ת) אות כח.

אמונה ובטחון במה שנראה לא מציאותי בכלל – והביאה היא גילוי שמה שהיה נדמה כשקר הוא-הוא האמת לאמתו:

[היציאה היא על ידי אמונה ובטחון שלמראית עין מתדמה ל"שקר", וכמו שיתבאר בפנים, בעוד שהמשכת הבלי-גבול לבא ולשכון בגבול הוא תכלית גלוי האמת לאמתו, וכידוע שפנימיות העבודה של חדש תשרי הוא ענין "ראש דברך אמת", וכמבואר במ"א.

במקום אחר^{אז} מוסבר שתשרי הוא חדש האמת וניסן הוא חדש האמונה – "איהו אמת, איהי אמונה"^{עב}. אמונה היא היכולת לצאת מהגבול לגמרי, להשתחרר ממנו ב"זמן חרותנו". אמת היא היכולת להמשיך את הבלי-גבול בגבול, הסוד של "ראש דברך אמת"^{עג} שאומרים לפני תקיעת שופר^{טז}.

שלשת חדשי היציאה ושלשת חדשי הביאה

הקטע הבא מרחיב את העבודות של ניסן ותשרי לשלשה חדשים כל אחת, ובעצם מסביר לנו מהי עבודת אלול – החדש שלנו:

והנה העבודה דיציאת מצרים נמשכת עד החדש השלישי [וכידוע שג' החדשים הראשונים, ניסן-איר-סיון, מתייחסים בתורה לצאת בני ישראל מארץ מצרים ותו לא], זמן מתן תורתנו, תכלית הכונה דיציאת מצרים.

כתוב בתורה "היום אתם יצאים בחדש האביב" (על ניסן), "לחדש השני לצאתם מארץ מצרים"^{עז} וגם "בחדש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים"^{עח} – אבל אין כבר החדש הרביעי ליציאת מצרים, או הלאה. תכלית

עא ראה מבחר שיעורי התבוננות כרכים ט"ו.

עב ראה זרה ח"ג קצח, ב.

עג תהלים קיט, קס.

עד ורמז: "ראש דברך אמת ולעולם כל משפט צדקן" עולה תרועה תרועה תרועה (כאשר כל תרועה עולה ברכה ברכה ברכה).

עה שמות טז, א.

עו שם יט, א.

הארץ ("טוב הארץ תאכלו"). הדבר רמוז גם בפסוק "היום" מיוחד נוסף, ממנו יוצא הצירוף של חדש אב:

מבין יב צרופי הוי' ב"ה המכוונים כנגד יב חדשי השנה, הצרוף של חדש אב, הצרוף החמישי, הוא הוי' [לשון הוי' משמע שבירה ותקון, חרבן ובנין, סתירה על מנת לבנות מחדש בשכלול יותר ויותר וד"ל]⁹⁸ היוצא מפסוק: "הסכת ושמע ישראל היום".

בפשט "הסכת" היינו 'הקשב טוב', אבל רומז גם ללשון 'סיכה' דאיה (שרה אמנו נקראת יסכה על שם "שסוכה ברוח הקדש" ו"שכולן סוכין ביפה"⁹⁹, לשון ראייה). לכן מסבירים ש"הסכת" היינו הראיה שבתוך השמיעה, "חכם בבינה"¹⁰⁰. כמו "וכל העם ראים את הקולת"¹⁰¹ במתן תורה, "רואים את הנשמע"¹⁰². אם יש "הסכת ושמע" יש גילוי של "ישראל" ויש "היום" – מדגישים את הפסוק בגלל המלה "היום". זהו עוד פסוק חשוב בתורה של משיח שבא "היום", כאשר נקיים "הסכת ושמע ישראל היום" ("הסכת" של חדש אב כבר רומז לחג הסכות של חדש תשרי, סוד "תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו"¹⁰³).

העבודה הפנימית היא לשמוע את קולו של המשיח – שאומר שיבוא "היום" – בתוך החורבן, בשפל הכי גדול של החורבן: ידוע בחז"ל שמשיח נולד בעצומו של תשעה באב, והיינו שעיקר העבודה הפנימית של חדש זה הוא לשמוע ["הסכת ושמע" בסוד "חכם בבינה" ע"י עיון מעמיק דעין השכל

98 סוד אמרם ז"ל "עלה אריה במזל אריה והחריב אריאל על מנת שיבוא אריה במזל אריה ויבנה אריאל" (פסיקתא דרב כהנא פי"ג טו), סוד "אריה שאג מי לא יירא" (עמוס ג, ח), הכנה ל"מצות היום בשופר" ("רה"פ"ג מ"ג) בראש השנה, ראש חדש תשרי שהחוש שלו הוא חוש התשמיש (ס"י פה מ"ט, חוש הביאה, ביאת המשיח שמבשר קול השופר, שופרו של משיח!

99 רש"י על בראשית יא, כט (ע"פ סנהדרין סט, ב).

100 שם פ"א מ"ד.

101 פח שמות כ, טו.

102 פט רש"י שם ע"פ המכילתא.

103 תהלים פא, ד.

וכריתה, של "ומל הוי' אלהיך את לבבך ואת לבב זרעך"¹⁰⁴ (פסוק שקוראים תמיד בסיום אלול, שבבת שלפני ראש השנה, בפרשת התשובה שבפרשת נצבים).

אם כן, אמרנו שכל התורה כולה היא בעצם יציאה וביאה, שם צבאות, השייכות לשתי הדעות מתי הגאולה – האם הגאולה היא כבר ביציאה, או שהגאולה היא דווקא הביאה, "רצוא ושוב". רבי יהושע אומר שכמו שהגאולה הראשונה היתה בניסן גם הגאולה העתידה תהיה בניסן, ורבי אליעזר אומר שהגאולה הראשונה היתה בניסן, אבל הגאולה העתידה – תיכף ומיד ממש – היא אופי אחר של גאולה, ביאה, חדש תשרי, "שוב". כל תהליך נמשך שלשה חדשים – יציאת מצרים בניסן-איר-סיון וביאה באב-אלול-תשרי. נמצא שיש חלל באמצע – חדש אחד, תמוז, שהוא 'נישט אהין און נישט אהער', אך הוא המעבר בין תנועת היציאה לתנועת הביאה (סוד קרן זוית כנודע¹⁰⁵).

עבודת חדש אב –

שמיעת המשיח בתוך החורבן

ההגעה אל היעד מתחילה בשמיעה-קליטה של היעד – הקליטה 'מה אני רוצה בחיים'. ובאמת, החוש של חדש אב, ה'חש' של הביאה ("חש" הוא גם חוש) הוא חוש השמיעה (השמיעה הפנימית, 'דערהער'):

החוש של חדש אב [בספר יצירה] הוא חוש השמיעה, חוש הקליטה וההפנמה, ראשית עבודת הביאה – "אם תאבו [אב הוא לשון תאבו, לשון רצון]. ושמעתם [אב הוא החדש של שמיעה-הפנמה, ואז]: טוב הארץ תאכלו [ביאת הארץ]."

באב (לשון רצון, "אם תאבו") זוכים לשמיעה-הפנמה ("ושמעתם") ומכחה לביאת

פג דברים ל, ו.

פד מאמרי אדה"ד הקצרים מגילה ד"ה "ענין מה בין חסידי" עמ' שדמי; פלח הרמון ד"ה "בראשית ברא" הא' ד, ב. ראה זהר ח"ג קכ, א.

"משוכנס אב ממעטין, בשמחה" דוקא וד"ל] עד ט באב.

החסידות ממעיטה בשמחת ההתבוננות את העברה של ימי העיבור של כנסת ישראל עם המשיח, עד שהיא ממתיקה אותה לגמרי, כאשר יש כבר תחושת לידה בתוך העיבור. לא צער חבלי הלידה, אלא תחושה של רגע אחרי הלידה – רגע של שמחה שפורצת את כל הגדרים, אקסטוזה של שמחה. ממילא כבר בתוך העיבור יש "אם הבנים שמחה"^{צב}, כמו שאנחנו מסבירים במ"א^ט ש"אם הבנים שמחה" מתחיל עוד לפני העיבור וק"ו בזמן העיבור. אז צער ההריון – ובהמשך גם משך תקופת ההריון – קטן, פוחת והולך.

"עד היום הזה"

ההמשך כאן הוא לגבי עוד הופעות של "היום" בתורה. בסוף הביאור יש רמז מאד יפה ומכוון: אמרנו שמישיח התכוון לכל ה"היום" בתורה – לכן ראוי להסתכל כמה פעמים כתוב "היום" בתורה. התורה מתחלקת לארבעת החומשים ש"מפי הגבורה" וחומש דברים שהוא "מפי עצמו" של משה, "שכינה מדברת מתוך גרונו של משה"^{צד}. יש פה מסורה יפהפיה, שכתוב בארבעת החומשים הראשונים בדיוק היום פעמים "היום". בחומש האחרון, שמה אמר "מפי עצמו", יש יותר "היום" מבכל שאר התורה – עד פעמים "היום" ("עד הוי' בכס"קא, עד רבתי של קריאת שמע"^{צד}):

בכל ארבעת החומשים הראשונים מופיעה תבת "היום" – היום (סא) פעמים. במשנה תורה בלבד מופיעה תבת "היום" עד פעמים, כאשר ההופעה האחרונה, החותמת, היא: "...ולא ידע

שבלב עד שבא לבחינת ה"דערהער", השמיעה הפנימית שבבחינת "ישראל" – לי ראש וד"ל] את סוד "היום" ("היום, אם [יחוד אב ואם וד"ל] בקולו תשמעו" וד"ל] דביאת המשיח היום [בעצמו של חרבן ממש – ואציעה שאול הנך" כאשר "נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל" וד"ל].

כתוב^{צא} ש"נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל"^{צב} היינו שאינה יכולה לקום בכח עצמה, ורק הקב"ה ("הנך", עצמות ה' שמתגלה כאשר "ואציעה שאול"^{צג}) מקים אותה באופן נסי – "מקימי מעפר דל מאשפת ידים אביון"^{צד}. ידוע מהחתם סופר^{צה} ש"אשפת" רומז לשנת תשפ"א – אחד הרמזים הכי חשובים (יש לנו שני שירים על הפסוק – כדאי ללמוד אותם).

הקליטה של המשיח בתוך החורבן שייכת ללידת המשיח בתשעה באב – היום ה"ט של החדש שנברא באות ט, הרומז ל"תשעה ירחי לידה"^{צא} (שעם השאיפה להגיע למעלה מהזמן, לעתיד, הולכים ומצטמצמים ליחידות קטנות יותר של ט – ט שעות ו"ט רגעים – עד ל"הרה וילדת יחדו"^{צב}):

והנה חדש אב נברא באות ט (ספר יצירה), סוד ט ירחי לידה המצטמצמים ב"ט ימים מר"ח אב [יום הסתלקותו של אהרן כהן גדול, אהרן מלשון הריון כנודע, וכנודע שימי עבור עלולים להיות גם ימי עברה, אך העבודה בהם היא למעט את העברה על ידי שמחה דוקא, מתוך קליטת ההתבוננות הטובה שבבחינת "הרה וילדת יחדו" [ההריון הולך ומתקטן – הכל מתקטן, כל צער העיבור והעברה], שאזי "אם הבנים שמחה", וכידוע הפרוש החסידי –

צא תהלים קיג, ט.

צב שיעורים בסוד ה' ח"ג פ"ג עמ' קיט; אל עולם הקבלה פ"ז עמ' 115; ספר הנפש פ"ו עמ' קוקח (וראה בהרחבה הערה צד שם).

צג ק ראה באריכות שיעור ז' מנחם אב ע"ט – נדפס ב"נפלאות" דברים השתא (וש"נ).

צד קא שמאל"א יב, ה.

צה קב זהר ח"ג רלו, ב; רנח, א.

צא זהר ח"ג ו, א.ב.

צב עמוס ה, ב.

צג תהלים קלט, ח.

צד שם קיג, ז.

צה חת"ס על ויקרא כו, ד.

צו פיוט "אחד מי יודע" בסוף הגדה של פסח.

צז ירמיה לא, ז.

שוב, ראינו שיש "היום" של ניסן ויש "היום" של תשרי. עכשיו אנחנו בתקופה של "היום" של תשרי, שמתחילה כבר מאב, עוברת את אלול ומגיעה לתשרי. זהו "היום" של ביאה, של הגעה – צריך להגיע. שכולנו נזכה לכתובה וחתימה טובה, שנגיע ליעד של ביאת משיח צדקנו תיכף ומיד ממש, "היום". שנה טובה ומתוקה.

איש את קברתו עד היום הזה" וד"ל. ממש רמז יפה באופן יוצא מן הכלל, לפיו כל התורה כולה היא "עד [פעמים] היום" – "עד היום הזה"^{קג}. כשנגיע "עד היום הזה" יתקיים – בטוב הנראה והנגלה לנו, בעינים שלנו – "היום" של ביאת מלך המשיח. "מתי אתי מר? היום" ממש.

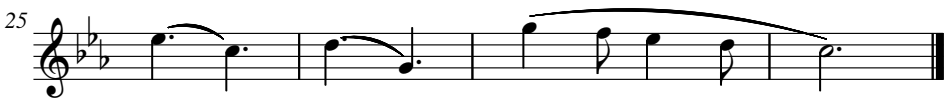
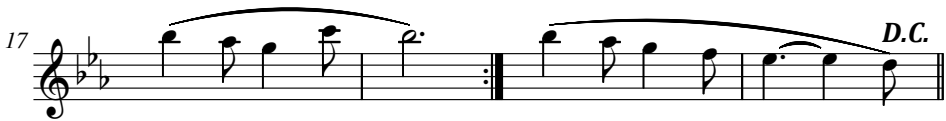
קג דברים לד, ו.

הַלּוּמֵד עַל מְנַת לַעֲשׂוֹת | צִידָה לְדֶרֶךְ

- ◆ הפנים של הזמן הם "היום"־הרגע – הרגשה כיצד רגע ההווה נמשך מהלמעלה־הזמן שלפניו. האחוריים של הזמן הם "עוד היום גדול" – הרגשה שמרגע ההווה נמשך העתיד שאחריו.
- ◆ "שיחתן של עבדי אבות" היא בהשראת "כל קדמון נצחי" ואילו "תורתן של בנים" היא בסוד "נצח... ברצון ה'".
- ◆ הגאולה תלויה בהמשכה מהאבות אל הבנים – "ומביא גואל לבני בניהם [הדבקים בדרך הסבים]".
- ◆ שם אהזה – השם של מורנו הבעל שם טוב – הוא־הוא שם קפיצת הדרך, ללמד שעיקר ענין החסידות הוא קפיצת הדרך אל הגאולה.
- ◆ בחדש ניסן – באתערותא דלעילא – יש קפיצה 'ישרה' לגאולה, בה עדיין יש מקום לחשבון, סדר והדרגה; בחדש תשרי – בו יש זכות מצדנו – הגאולה קופצת אלינו, ללא כל חשבונות ועיכובים.
- ◆ ב"היום אתם יצאים בחדש האביב" של יציאת מצרים כבר טמון סוד הקביעה הרצונית בה תלויה הגאולה האחרונה.
- ◆ גאולת ניסן היא עבודה של יציאה מה'אני' – יציאה מהמציאות לאמונה ובטחון שנראים כשקר ושגעון, יציאה מהגבול אל הבל־יגבול.
- ◆ גאולת תשרי היא עבודה של ביאה אל היעד – לגלות שהאמונה הרחוקה היא "אמת לאמתו", החדרת הבל־יגבול לתוך גבול.
- ◆ תהליך היציאה של ניסן נמשך שלשה חדשים – ניסן־אייר־סיון. תהליך הביאה של תשרי משלים עבודה של שלשה חדשים – אב־אלול־תשרי.
- ◆ עבודת אב היא ההכנעה – ההקשבה השותקת ליעד לצורך הפנמתו (עד להמתקתה בשמיעה פנימית ומלאת שמחה של קול המשיח (שנולד בתשעה באב); עבודת אלול היא הבדלה – מילת הלב המאפשרת לאדם להתעצם עם הסוד הפנימי שנקלט באב; עבודת תשרי היא המתקה – הבעה־דיבור של היעד כלפי חוץ, בבנין המלכות בגלוי, "לתקן עולם במלכות שדי".

ניגון

458 | א' אלול תש"פ

מעין גנים

נקודה חסידית | פרשת כ"תבוא

ברכה באסמין

מאותו פסוק מה שנשמע אותו דבר, "אין הברכה מצויה אלא בדבר שאין העין שולטת בו", אך לא אומר בפירוש את המלה "סמוי". אכן, המפרשים¹ מתלבטים מה ההבדל בין המימרות. לאחר מכן מובאת ברייתא באותו עניין: מי שנכנס למדוד את הגורן, מבקש מה' שישלח ברכה במעשה ידיו, כיון שלפני המדידה הכמות עדיין סמויה מן העין. כאשר "התחיל למדוד", אך עוד לא סיים, אומר בלשון ברכה "ברוך השולח ברכה בכרי הזה" (ברכה בשם ומלכות, כדברי המפרשים), ולא בלשון תפלה "יהי רצון". ואם סיים למדוד ואחר כך ברך², הרי זו תפלת שוא שיש בה הוצאת שם שמים לבטלה, והטעם הוא "לפי שאין הברכה מצויה... אלא בדבר הסמוי מן העין". לכאורה זו רק תוספת הסבר, עם דוגמא ונפקא-מינה מעשית, לעקרון שלמדנו בדברי רבי יצחק.

מה ההבדל בין המימרות השונות? יש מי שמפרש³ שיש כאן מחלוקת: לדעת רבי יצחק

בברכות בתחילת הפרשה נאמר: יְצוּ ה' אֱתָךְ אֶת הַבְּרָכָה בְּאַסְמִיךָ וּבְכֹל מְשִׁלַּח יְדֶךָ וּבְרַבְרָךְ בְּאַרְצָךְ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ.⁴ על פסוק זה יש מאמר חז"ל בגמרא תענית⁵: אמר רבי יצחק, אין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין, שנאמר 'יצו ה' אתך את הברכה באסמין'. תנא דבי רבי ישמעאל, אין הברכה מצויה אלא בדבר שאין העין שולטת בו, שנאמר 'יצו ה' אתך את הברכה באסמין'. תנו רבנן, הנכנס למדוד את גרנו אומר, יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתשלח ברכה במעשה ידנו. התחיל למדוד אומר ברוך השולח ברכה בכרי הזה. מדד ואחר כך בירך הרי זו תפלת שוא. לפי שאין הברכה מצויה לא בדבר השקול ולא בדבר המדוד ולא בדבר המנוי אלא בדבר הסמוי מן העין.

בסוגיה קצרה זו יש שלשה חלקים. תחילה דורש רבי יצחק מהמלה "באסמין" לשון סמוי, "אין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין" (יש להעיר שבספר הזהר⁶ נאמר "לית ברכה שורה אלא בדבר הסמוי מן העין", לשון השראה, וכך רגילים לצטט מאמר זה, אבל בגמרא הלשון היא "מצויה").

לאחר מכן דורש תנא דבי רבי ישמעאל

ד ראה מהרש"א חדושי אגדות בבא מציעא מב, א. ר"ף ועיין יעקב על עין יעקב תענית (אות כד).

ה לשון הרמב"ם בהלכות ברכות פ"ו הכ"ב "מדד ואחר כך בקש רחמים", ופירש בברכי יוסף (או"ח רל) שהכוונה לבקשה "יהי רצון... שתשלח ברכה". ולדעת הריטב"א (מובא בברכי יוסף) הכוונה על ברכת "השולח ברכה" שמשמעותה לעתיד (וראה עוד חילוקי דינים בברכי יוסף שם).

ו הרי"ף על העין יעקב הנ"ל: בדבר הסמוי מן העין. צריך לבאר מה בין הסמוי ובין תנא דבי רבי ישמעאל שאמר שאין עין שולטת ונראה שלזה דקדק רש"י ז"ל שאמר דבר הסמוי שאין יודע הסכום שהכוונה לפי זה

נערך ע"י יוסף פלאי מהקלטת שידור י"ד מנחם אב תשע"א.

א דברים כח, ח.

ב ח, ב.

ג זהר חדש פרשת יתרו.

אומר הקדושת לוי^ט שכדי להתקשר למקור הברכה צריך להיות דבוק באין שמעל העין, להתקשר ל"אין מזל לישראל", כפירוש הבעל שם טוב, להתעלות למעלה מהעין, למקום שאין העין שולטת בו כלל. רמז נוסף: **אסמיך** בגימטריא **ענוה**, צריך בטול וענוה בנפש כדי שהברכה תמשך ותתגלה מאותו מקום סמוי מהעין^א.

בכללות, ההמשכה מהאין היא תוצאה של היכולת להתקשר לכתר, הלא מודע, הסמוי מן העין. אכן, בכתר עצמו יש שלש מדרגות:

המדרגה הגבוהה ביותר בכתר נקראת "צניעותא", דבר צנוע לגמרי, "רישא דלא ידע ולא אתידע", מקום סמוי לגמרי שאין העין שולטת בו כלל וכלל. בנפש, מדרגה זו, הראש העליון בכתר, היא כח האמונה;

המדרגה השנייה נקראת "רישא דאין", כשמו כן הוא, רישא דאין הסמוי מן העין. בנפש, רישא דאין הוא כח התענוג;

הראש השלישי הוא "רישא דאריך", ארוך ואין סופי, מעל התפיסה שלי, ובנפש הוא כח הרצון. בתוך הרצון, בראש השלישי, יש נקודה פנימית הנקראת בלשון הקבלה "מוחא סתימאה", דהיינו "כח המשכיל בנפש" בלשון החסידות, כאשר מתוך כח המשכיל מבריקות ההברקות של החכמה הגלויה. נאמר במשלי "ואהיה אצלו אמון"^ב: כלומר,

^ט קדושה רביעית, חנוכה.

^י בעש"ט עה"ת לך כו, לפי שבת קנו, א.

יא "אסמיך" וסמוי שייך גם לסימא ("סימא טבא") אוצר בלום שאין העין שולטת בו. והוא גם לשון שימה (בשין שמאלית) - השי"ת שם ומניח את הברכה בדבר הסמוי מן העין מפני שאין חשוב למעלה אלא מה שאף אחד אינו יודע ממנו" (כמובא בספרים הקדושים), ועד שהפייטן במוסף דיום א' דחג השבועות מנה במנין תרי"ג מצות התורה "והצנע לכת עם אלהיך" שהוא כלל גדול בתורה (ורומז לדרגה הגבוהה ביותר שבכתר עליון - רישא דלא ידע ולא אתידע, וכמו שיתבאר). כאשר המציאות ידועה לאדם אזי "יוסיף דעת יוסיף מכאוב" שאין הברכה מצויה (כך מובא בספר ישמח משה). וידוע שהלוחות הראשונות נשברו מפני שניתנו בפרהסיא שאז שלטה בהם עין הרע. ועל גילוי האלקות דלעתיד לבא נאמר "עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו".

יב משלי ח, ל.

אפילו אם כל התבואה נמצאת לנגד עיני האדם, כל עוד לא מדד אותה היא בגדר "סמוי מן העין", וכמו שמפורש בברייתא שהכל תלוי במדידה בפועל. אבל רבי ישמעאל שנקט "דבר שאין העין שולטת בו" חולק ואומר שהדבר לא תלוי בידיעת הכמות (על ידי מדידה) אלא בשליטת העין: כשהתבואה נמצאת במקומות שונים והעין אינה שולטת בכולה, היא בכלל ברכה, אבל כאשר הכל מצוי לנגד העין כבר אין תוספת ברכה (ונפקא מינה הפוכה, כאשר יודע את הכמות אבל התבואה לא לנגד עיניו, לרבי יצחק אינה בכלל ברכה ולרבי ישמעאל ישנה בכלל ברכה). לפי זה, רבי ישמעאל חולק על הברייתא, כיון שכאשר כל התבואה לנגד עיניו כבר אי אפשר להתפלל על ברכה. אמנם פירוש זה דחוק, כי לא נראה מלשון הגמרא שיש כאן מחלוקת. לכן יש להסביר את ההבדל בין המימרות בדרך הפנימיות (ומתקשר לדיוק של הפירוש הנ"ל).

שלשת הראשים בכתר

נקדים להתבונן: הכלל הוא שכדי להמשיך את הברכה צריך להגיע ל"אסמיך", מקום הסמוי מן העין (כלשון רבי יצחק) ושאין העין שולטת בו (כלשון רבי ישמעאל). "**אסמיך**" הוא משרש **אסם** המופיע בתנ"ך רק בצורת "אסמיך", שתי פעמים, כאן ובפסוק "וימלאו אסמיך שבע"^א, הכל קשור לברכה ושובע^ב.

אסם = מאין, המשכה "יש מאין" מהאין שלמעלה מהיש וממילא הוא סמוי מהעין. כך

אנ"פ שיהיה העין שולטת יש בו ברכה דכיון שהסכום אינו ידוע בו הרי הוא נקרא סמוי מן העין ולתנא דבי רבי ישמעאל צריך שלא יהיה העין שולטת בו לאפוקי כשהעין שולט דאף ע"פ שאינו יודע סכומו וכן אם אין העין שולט אנ"פ שיודע סכום המנין מ"מ יש בו ברכה.

^א משלי ג, י.

ח "הברכה באסמיך" = שסה מצות לא תעשה, סוד ידיעת השי"ת דרך השלילה דווקא, דהיינו חוש של מציאות נסתרת הסמוי מן העין. כשממשיכים את הברכה באסמיך יוצא משיח, שבא בהיסח הדעת בהיותו סמוי מן העין. "הברכה באסמיך" ועוד "אסמיך שבע" = 868 = 7 פעמים 124 שהוא 3.5 פעמים רמח מצות עשה (שבע = 1.5 פעמים רמח).

(והברייתא) "דבר הסמוי מן העין" משמעו שיש משהו שמכסה על הדבר ולכן הוא סמוי. כך גם בדוגמא של הברייתא, עצם הדבר נמצא לפני (הכרי הזה), אבל כיון שהוא לפני מדידה מדויקת יש בכך איזה-שהוא כיסוי דוחני עליו ולכן הוא לא ידוע, אך לא שהוא נעלם לגמרי. זהו "אמון מכוסה", כנגד הראש השני של הכתר.

בשלב הבא, כאשר מתחילים למדוד את הדבר, מברכים "השולח ברכה בכרי הזה", כלומר עדיין יש ברכה במציאות הכרי. בפנימיות, כח המדידה מתגלה בראש השלישי של הכתר, בתוך "כח המשכיל" – "אמון פדגוג" (בפרט, כח המדידה נקרא בקבלה "בוצינא דקרדוניתא", גבורה דעתיק המתלבשת ב"מוחא סתימאה", כח המשכיל).

בעלי המאמרים בגמרא הם רבי יצחק, רבי ישמעאל ורבנן ("תנו רבנן" בברייתא)¹¹. רבי יצחק הוא כנגד הגבורה, כמו יצחק אבינו; רבי ישמעאל כנגד החסד, כמו שישמעאל היה בנו של אברהם אבינו; ורבנן כנגד התפארת, יעקב אבינו, עמוד התורה. שרש האבות בג' רישין שבכתר הוא כמבואר כאן: אברהם שייך לרדל"א, אמונה (אברהם הוא "ראש אמנה", "ראש כל המאמינים"); יצחק אבינו כנגד רישא דאין, התענוג, לשון שחוק ושמחה; יעקב אבינו כנגד רישא דאריך, רצון. יעקב הוא 'המודד' את י"ב שבטי י"ה (ואילו השבטים עצמם הם כבר 'לאחר מדידה', ולכן הם נפלו לקנאה ביוסף ועין הרע, ודוק).

יהי רצון שנוכה כולנו להתקשר לכתר, מקור הלא-מודע, שמשם הברכה לישראל בבני, חיי ומוזני וכולהו רויחי.

לסיכום:

אין העין שולטת	רדל"א, אמונה	מוצנע	אברהם
סמוי מן העין	רישא דאין, תענוג	מכוסה	יצחק
תהליך המדידה	רישא דאריך, רצון	פדגוג	יעקב

יח יצחק ישמעאל רבנן = אל ברבוע.

התורה מדברת על עצמה בגוף ראשון ואומרת "ואהיה אצלו" אצל הקב"ה, לפני מעשה בראשית, אני הייתי "אמון". בפירוש המלה "אמון" אומר המדרש (תחילת המדרש רבה על התורה) שלשה פירושים: "אמון מוצנע, אמון מכוסה, אמון פדגוג"¹². אמון היינו נסתה, סמוי מן העין, אבל יש שהוא "מוצנע" לגמרי, לא שמשוהו אחר מכסה עליו אלא שהוא נעלם בעצם, זו מדרגת "צניעותא", רדל"א¹³; יש "מכוסה", זו מדרגת רישא דאין, כאשר **מכוסה = אסמין**¹⁴; ויש "פדגוג", זו מדרגת רישא דאריך, שבתוכו "מוחא סתימאה", מקור ההשכלה, וזהו "פדגוג" מלמד (שתי הדרגות האחרונות, **מכוסה פדגוג = ברכה**).

"אין העין שולטת בו" – מוצנע בעצם, סמוי מן העין" – מכוסה

לאחר הקדמה זו, נוכל להבחין בין דברי רבי יצחק לדברי רבי ישמעאל.

רבי ישמעאל לא משתמש בבטוי "סמוי מן העין" אלא "שאין העין שולטת בו", דהיינו שהעין לא שולטת בו בעצם. לא שהוא מכוסה במשהו, רק שהוא נעלם מיניה-זביה בתוך עצמו, אי אפשר לראות אותו. הוא "רואה ואין נראה"¹⁵ (כמו הרמז המפורסם **ישראל** בגימטריא **רואה ואינו נראה**), זהו "אמון מוצנע" שאין העין שולטת בו בכלל¹⁶.

לעומת זאת, הלשון של רבי יצחק

יג הערך הממוצע של שלשת הלשונות מוצנע מכוסה פדגוג הוא 161 = שם קסא = איני יודע, כמבואר סודו במ"א (הערך הממוצע של סופי התבות = הוי' ב"ה).

יד **מוצנע** = אהרן (16 ברבוע). כתר כהונה של אהרן הכהן שייך לסוד רדל"א, אמונה, כמבואר בסוד ה' ליראין (כאשר כתר תורה כנגד תענוג וכתר מלכות כנגד הרצון כמבואר שם).

טו ליתר דיוק: מכוסה היינו ז"ת דעתיק המלובשים מכוסים בג"ר דאריך, בסוד ז' תקוני גלגלתא.

טז ברכות י, א.

יז **אין העין שולטת בו** = אהבת ישראל = אהבה פעמים **חכמה**. אהבת ישראל תלויה בהתפשטות הגשמיות (כמבואר בתניא פל"ב), דהיינו אהבת עצם נקודת היהודי הסמויה מן העין.

חכמה ויראה

חטאו קודמת", לאחוזו ביראה, דרגת הבלתי-מושג שלמעלה מהחכמה המושגת, והיא המחיה ומקיימת את החכמה.

ועוד בפנימיות², יראת חטא בדרגה הגבוהה ביותר היא הפחד מאפשרות הניתוק מה' יתברך, יראה שלא תיפגם האהבה העזה בינו לה'. האהבה נובעת מהכרה באחדות ה' שהוא הכל והכל הוא, ואילו החטא הוא לשון חסרון וחלל ריקן, כשהאדם מרגיש את מציאותו בתור יש ודבר נפרד. **יראה** קשורה לכח ה**ראיה**, השייך לחכמה בנפש – "איזהו חכם הרואה את הנולד" (ורואה את מה שיוולד מהישות שלו).

ברמז: רבי חנינא בן דוסא (ראשי תבות **חבד**, חכמה בינה דעת) מלמד שצריך לחבר יראת חטא עם חכמה. **יראת חטא** ועוד **חכמה** = **שבת** = **זך** פעמים **הוי'** (כאשר ראשי התבות יראת חטא חכמה = **הוי'**. והשאר = **הוי'** ברבוע). שבת היא יום של חכמה, בטול (מוחין דאבא), ויראת חטא (ככתוב שגם עם הארץ ירא לשקר בשבת), כרמוז ב**בראשית** אותיות **ירא שבת**. מבואר בקבלה ש"יראת חטא" היא "גבורה דעתיק" – פרצוף 'עתיק יומי' הוא כח התענוג בנפש, סוד ענג שבת. והחכמה כאן היינו תיקון פרצוף 'אריך אנפין' על-ידי שם **מה** של החכמה, דהיינו תיקון כח הרצון בנפש על ידי הבטול של החכמה³.

השנה ט רבי חנינא בן דוסא אומר, כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו, חכמתו מתקיימת. וכל שחכמתו קודמת ליראת חטאו, אין חכמתו מתקיימת...

מפרש הברטנורא: "כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו" שלומד כדי להיות ירא חטא (ואז היראה היא קודמת במחשבה, "סוף מעשה במחשבה תחילה"), "חכמתו מתקיימת" כיון "שהחכמה מביאתו למה שלבו חפץ והוא נהנה בה". "וכל שחכמתו קודמת ליראת חטאו", שאינו לומד על מנת לעשות, "אין חכמתו מתקיימת" כי החכמה מונעת אותו לעשות מה שלבו חפץ ולכן הוא מואס בחכמה ועוזב אותה. בחסידות מוסבר⁴: מהחכמה נובעת התחלת היש, ואילו יראת חטא קודמת במעלה לחכמה כיון שהיא האין, יראה אין סופית מאין סוף ב"ה. ובכל תוספת חכמה והשגה צריך "יראת

ב ראה לב לדעת עמ' לח.
ג ראה חסדי דוד הנאמנים ח"ו עמ' 149 ואילך.

א פרי הארץ פרשת תצוה. התבאר בשיעור ו' אדר תשע"ד (נדפס ב'אביטה' תצוה-זכור תשע"ז).

תוכחה וגאולה

את התוכחה בפרשת כי תבוא קוראים לפני ראש השנה. **תוכחה** בגימטריא **גלות**. בראש השנה נמשך אור חדש לעולם, אור שעוד לא היה מבריאת העולם. זהו "אור חדש על ציון תאיר", אור של גאולה שלמה על ידי משיח צדקנו.

פרקי אבות

פרק ד

תקות אנוש

משנה ד רַבִּי לְוִיטָס אִישׁ יִבְנֶה אֹמֶר,
מָאד מָאד הָיִי שְׁפַל רוּחַ
שִׁתְּקוּת אָנוּשׁ רַמָּה.

"תקות" פירושו אחרית וסוף, ועל האדם לחשוב על אחריתו (לפי הרמב"ם). ובמדרש שמואל הביא פירוש: מאד מאד הוי שפל רוח בפני מי שמחרף אותך, שהרי סופו להיות רמה ולמה תחוש לדבריו. ופירוש נוסף: כל אדם מקוה להקבר כראוי (תקוה טובה). והתוספות יום טוב טען שכל המפרשים התלבטו בזה בגלל שחשבו ש"תקות" הוא משרש **קוה**, אך באמת תקות הוא מלשון **קו**, כמו "תקות חוט השני", והכוונה שקר המדה של האדם הוא הרמה (וראה גם פירוש תפארת ישראל).

ובעבודת ישראל פירש ברמז: אנוש הוא היצר

הרע המחטיא את האדם להשכיח ממנו את ה' (לשון שכחה, כמו "נשני אלקים"), וזה על ידי רמה, שמרים את האדם בגאוה.

ועוד יש לדרוש: "תקות אנוש רימה", האדם־אנוש מקוה שיצליח לרמות (רמה) את עצמו. לכן צריך שאדם יהיה "מאד מאד שפל רוח" ויזכור את אחריתו (רמה ותולעה), ללא רמאות עצמית. בדרך נוספת^א: "תקות" רומז לקו וחוט ("תקות חוט השני") הנמשך בבריאה. הקב"ה השפיל את עצמו לברוא את העולם (ב'הנחת עצמותו') ולהתלבש, דרך הקו, בתוך העולמות הנבראים, החל מ־**אדם קדמון** שעולה **רמה**. האדם ההולך בדרכי ה' ("והלכת בדרכיו") צריך לצאת מהגבול של מדת **אדם**, ולהיות שפל רוח "**מאד מאד**". דווקא על ידי עבודה זו של "עומק תחת" זוכה להגיע ל"רום" הגבוה ביותר, "יד רמה", הרמז ב"רמה". ולבסוף, על ידי עבודת השפלות העצמית, בהכנעה מרובה, זוכה האדם להגיע להמתקה: "טובה הארץ מאד מאד" על ידי "מאד מאד הוי שפל רוח".

א ראה שכינה ביניהם פ"ה הערה ז. שעשועים יום יום פרשת תצוה יום ה.

המשקפת

"השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל". בחסידות מוסבר ש"השמים" רומזים לתורה (תורה מן השמים), כאשר ניתן להשקיף על העולם דרך התורה כמו מבעד למשקפת. התורה מגלה את מעלת ישראל, וכאשר מביטים עליהם דרך המשקפת של התורה רואים אותם גדולים ועצומים, כמו בזכוכית מגדלת. לכאורה האדם קטן וזעיר לעומת היקום הענק, "מה אנוש כי תזכרנו", אבל המשקפת של התורה מגלה את האמת שיהודי גדול יותר מכל היקום.

הסיפור החסידי

הבעל שם טוב ואדמו"ר הזקן | חיל בלע ויקיאנו

ח"י באלול הוא יום ההולדת של "שני המאורות הגדולים", מורנו רבי ישראל בעל שם טוב, ואדמו"ר הזקן, רבי שניאור זלמן מליאדי. בסיפור שלפנינו מספר אדמו"ר הזקן אודות מקורה של תורת הבעל שם טוב, המהווה טעימה מתורתו של משיח.

אותה). ויאמר הבעל שם טוב שיויריד את הס"מ למטה ויקח ממנו את השם.

ויאמרו לו מלמעלה כי סכנה גדולה בדבר להורידו, ויען הבעל שם טוב: לא אירא, כי כן ציוה לי אבי ז"ל שלא אירא משום בריה, רק מה' יתברך בלבד. והוריד את הס"מ למטה.

ויאמר לו הס"מ: איך לא יראת להורידני? הרי מיום שנברא העולם לא הייתי בעולם רק שתי פעמים (בחטא עץ הדעת ובחורבן בית ראשון)!

ויקח הבעל שם טוב מידו את חיצוניות אותו שם, וממנו באה כל תורת החסידות. ופנימיות השם נשאר תחת יד הס"מ עד כי יבוא שילה בב"א, והוא יקחנו מתחת ידו.

פעמיים ירד הס"מ אל העולם לפני שהוריד אותו הבעל שם טוב בעל כורחו, ופעם אחת – כמסופר בסוף הסיפור – עוד עתיד הוא לרדת. נמצא שארבע פעמים בסך הכל מופיע הס"מ במציאות: בשתי פעמים ידו על העליונה, ובשתי פעמים ידו על התחתונה. נוכל להבין את פנימיות הסדר הזה, אם נתבונן בו על פי סדרן המהותי של ארבע אותיות שם הוי':

הירידה בחטא עץ הדעת היתה פגם באות יו"ד, הרומזת על פי הקבלה למוחין דאבא: עצם הקשר בין הקב"ה לעולמו נפגם, כאשר דבר ה' הופר על ידי בניו באכילת אדם וחווה מעץ הדעת.

סיפור החסיד ר' גרשון דובער מפאהאר בשם הרה"צ רבי הלל מפאריטש:

כשתפסו את רבינו הזקן, הובילו אותו דרך העיר געוועל. הנכרי שהוליך אותו צמא למים ונכנס לבית יהודי לשתות, ויאמר ליהודי: הנה מובילים את הרב שלכם לפטרבורג!

יצא האיש החוצה אל רבינו, ויאמר לו רבינו: ברכני, כי כהן אתה. ונודע הדבר לכל אנשי העיר, ונקבצו שם. וכאשר יצא מבית האסורים ונסע לביתו, נסעגם כן דרך העיר געוועל והיתה הילולא וחדווה רבה מכל אנשי העיר.

ויאמר להם רבינו: מה אתם רוצים, לומר לכם חסידות או לספר סיפור? ויבינו כל אנשי שלומנו כי מן הסתם יספר להם סיפור טוב אחרי שהוא עצמו שואל אותם אם לספר להם, ויענו שבוחרים בסיפור. ויאמר להם: אספר לכם איך נתהוותה חסידות בעולם:

פעם נודע לבעל שם טוב שיש שם קדוש אחד בהיכל מסוים, והמפתח של ההיכל נתון בידי הס"מ (ושמע החסיד ר' גרשון דובער מחסידים איך בא המפתח לידי הס"מ: כי כשהיה צריך להיות חורבן בית שני עמד הס"מ ולא רצה להסכים על זה, יען כי גלות בבל לא היה רק שבעים שנה בלבד, ואמרו לו שהשם שבו תלויה הגאולה יהיה תחת ידו ויוכל לעכב

אמר ר' לוי בשם ר' חמא ב"ר חנינא: כביכול כל זמן שזרעו של עמלק בעולם – לא השם שלם ולא הכסא שלם. אבד זרעו של עמלק מן העולם – השם שלם והכסא שלם."

כחו של עמלק הוא ביכולתו למלוך. להפריד בין הראש ובין הגוף, ולמנוע מאור המוחין לרדת אל הלב ואל כלי המעשה. אך אם כבר קמה מציאות של קדושה ונבנתה ברבדים התחתונים של המציאות, פירוש הדבר שהאור חלחל עמוק וקנה לו שביתה של ממש בעולם. כנגד זה אין בכח עמלק לעשות דבר.

בנקודת המעבר מתחילה תבוסתו של הס"מ, והבעל שם טוב הוא המביס אותו – מכיון שבדיקו בנקודה זו היה כחו גדול כל כך. החסידות מאירה את החיים שבעולם הזה באור העליון והנסתה. אין היא מוכנה להניח לו להישאר בהעלמו, כרצון הס"מ. את שש המידות האנושיות כל כך, הבלולות מוטוב ומרע, היא מאירה באור עצם הנשמה עד שהן הופכות את טבען ומגלות את מהותן האלקית בטהרתה.

במהרה נזכה לזמן בו יאלץ הס"מ לרדת פעם רביעית ואחרונה אל העולם, רק על מנת שיכריע אותו משיח צדקנו ויוציא בלעו מפיו אחת ולתמיד – "חיל בלע ויקיאנו ומבטנו יורישנו א-ל". ירידה זו היא כנגד אות ה"א אחרונה שבשם, הרומזת לספירת המלכות ולעבודת ה' בקיום תורה ומצוות בפועל ממש. דווקא המעשה הגשמי והתחתון, כאמור, הוא המיטיב יותר מכל לבטא את מלכותו ואת נוכחותו הגמורה של ה' יתברך בעולם הזה. אז ישיב הס"מ את כל המלכות והשלטון שבידו אל מקורם, ובכך יחזק ויבסס את מלכותו של מלך המשיח.

הירידה בזמן חורבן הבית הראשון היתה גם באות ה"א ראשונה, הרומזת על פי הקבלה למוחין דאמא. מוחין דאמא הם תחום המפגש בין ה' יתברך ובינינו, בו אנו חווים את אור ה' ומקבלים אותו לתוכנו. את בית המקדש בנינו ושכללנו מצידנו אנו, כרעיה המכינה ומקשטת את הבית לכבוד חתנה אהובה. עם חורבן הבית התרוקנה חווית המפגש המחבר הזה, וחלל עצום נפער בנפשות ישראל.

הירידה שידד הס"מ בעל כורחו, על פי קריאת הבעל שם טוב, היא כנגד אות ו"ו הרומזת לשש מידות הלב. כאן מתחולל המפנה המשמעותי, וזאת מכיוון שמשמעות רבה נודעת למעבר שבין שני חלקי השם:

אותיות י"ה הן החלק הפנימי והמכוסה שבשם הוי', הצופן בתוכו את האור שאינו מתגלה בעולמות כפי שהוא. אותיות ו"ה נוטלות את האור מחלקו הפנימי של השם, ומורידות אותו אל תוך המציאות. לזה רומזת האות ו"ו, המשתלשלת באורכה מלמעלה ועד למטה וממשיכה בכך את הנקודה המצומצמת של האות יו"ד שבראש השם.

עיקר תשומת לבו של הס"מ ממוקדת בנקודת המעבר שבין הממד הפנימי לממד הגלוי, על מנת שלא יתאפשר לאור העליון לרדת ולהתממש בפועל. כל עוד הדברים צפונים וחתומים, בגדר מחשבות ורצונות בלבד, אפשר למנוע את התגשמותם בתואנות רבות. אך כשסוף כל סוף הם קורמים עור וגידים, אי אפשר להשיב את הגלגל לאחור.

חז"ל ביטאו זאת במאמרם הידוע: "כי יד על כס י"ה, הוי' אינו אומר כן – אלא י"ה?

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

מתי יצאנו ממצרים?

הרב הזכיר באחד השיעורים לאחרונה שנכון למנות את השנים דווקא לפי יציאת מצרים. ידוע לי שיש שבע שיטות של חסובים אצל גדולי ישראל באיזו שנה יצאנו ממצרים (ולאו דוקא בשנת תמ"ח). ראה תורה שלמה פרשת שמות, במילואים), אולי לכן לא מונים ליציאת מצרים. איך זה שדווקא השיטה שיציאת מצרים היתה בשנת תמ"ח התקבלה?

מענה:

צריך לדעת שמה שמתקבל בעם ישראל הוא בהשגחה פרטית, כך ה' רוצה. הסוגיא שהכי נוגעת למעשה כמובן היא קביעת שנת השמיטה, התלויה ביציאת מצרים, שגם בזה יש ז' שיטות, לכל שנה ושנה אפשרית [ויש מי שאומר שמשום כך הרבי לא היה טועם בכלל מפירות א"י, מחשש שביעית], אך ההלכה השווה לכל נפש היא כמקובל בעם ישראל בהשגחה פרטית, מנהג ישראל תורה היא ועד שמנהג עוקר הלכה

(כולל עובדה מציאותית, ע"ד "כיהודה ועוד לקרא" בתמיה). וראה דברי הרמב"ם בסוף פרק י' מהל' שמיטה ויובל, איך שביטל דעתו וחשבוננו של מנין השמיטין משום הנהוג והמקובל אצל הגאונים ותושבי ארץ ישראל. ביחס למספר 2448, יש הרבה סודות וסגולות ואכ"מ.

לכעוס זה טוב??

במסגרת הלימודית בה אני נמצאת שמעתי שיעור בו הסביר המרצה איך יש להתייחס לכעס. לדבריו הכעס הוא חיוניות של הנפש ואסור לדכא אותו, אלא יש לתת לו ביטוי, ואפילו כלפי הקב"ה, שכן "הוא יעמוד בזה". לדבריו בכי ועצבות באים ממקום של חוסר אונים, ודווקא נתינת מקום לרגשות של כעס ברגעים כאלה, מוציאה אותנו מחוסר האונים. כמובן שגם לדבריו אין לכעוס סתם ו"להוציא" את זה על אחרים, אבל צריך לבטא את הרגשות הכנים והאמתיים שלי. האם יש משהו בגישה הזו? אשמח לשמוע את דעתו של הרב.

מענה:

כל הנ"ל כמובן ההיפך הגמור מדרך התורה והחסידות וכפסק הרמב"ם "כל הכועס כאילו עובד עבודה זרה" (רמב"ם הלכות דעות פ"ב ה"ג. וכן לשון הזוהר בכ"ד), ובכללות "אין העולם מתקיים אלא בשביל מי שבולם את עצמו בשעת מריבה", "תלה ארץ על בלימה" (איוב כו, ז) = בראשית, כללות כל התורה כולה.

העיקה, שבגישה הזו אין שפלות והכנעה באמת וממילא הכל הולך לכיוון של ע"ז, וכל ההסברים באים "לטהר את השרץ בק"ן טעמים". לא מומלץ להשתתף בשיעורים אלה כלל. עצם התשובה על השיטה הזו, היא השימוש הנכון בחוש ה'רוגז' – החוש של שבט דן השייך לחדש טבת כמבואר בספר יצירה – יש לכעוס על היצר המטעה אנשים להגיע למסקנות שגויות שכאלה, וע"ד תשובת ברוריה לרבי מאיר "יתמו חטאים" ולא חוטאים", אלא להתפלל שיחזרו בתשובה.

פתיית לש אלו

למד אצל הבעל שם טוב, אלא אצל תלמידו המבוק המגיד ממעזריטש, אבל בהחלט ראה את עצמו כנכדו הרוחני וממשיך דרכו. את דרכו החדשנית ומלאת החיות של הבעל שם טוב לקח אדמו"ר הזקן והפך לשיטה ולדרך סלולה לדורות הבאים, וכך יסד את חסידות חב"ד. אדמו"ר הזקן תבע מחסידיו עבודה אישית מאמצת בכל תחומי עבודת ה' – בלמוד פנימיות התורה, בעבודת ההתבוננות בעת התפלה, באהבת ישראל לכל יהודי ובהפצת מעינות פנימיות התורה החוצה!

פלאגחה שרטי

אחד היסודות החשובים ביותר שהנחיל לנו מורנו הבעל שם טוב הוא, שכל דבר שקורה בעולם מנהל על ידי ה' ותברך בהשגחה פרטית מפלאה. לנו פיוס הדבר פשוט וברור, ואפלו נראה לנו מוזר שאפשר לחשב אחרת, אבל

השבוע נציג יום מרפזי בחדש אלול: יום ח"י אלול, יום הולדת שני המאורות הגדולים – מורנו הבעל שם טוב ואדמו"ר הזקן בעל התניא.

הבעל שם טוב החל את דרכו בצדיק נסתר, עד שבשלב מסוים הצטוו מהשמים להתגלות ולהפיץ את תורתו ברבים. "כאשר תתפרסם דרכך יהיה העולם מוכן לביאת המשיח", כך נאמר לו על ידי המשיח עצמו. תנועת החסידות שחולל הבעל שם טוב הדליקה את הלבבות והציתה מחדש את האמונה בה' ובגאולה המתקרבת. הצתה זו הכניסה את החיות והרעננות בעבודת ה', במיוחד בעבודת התשובה של חדש אלול. הולדתו של הבעל שם טוב ביום ח"י אלול מלמדת אותנו על דרכו המיוחדת – להכניס חיות באלול! 47 שנים לאחר מכן, בדיוק באותו היום בשנה, יום ח"י אלול, ירדה לעולם נשמתו של רבי שניאור זלמן מלאדי, אדמו"ר הזקן. אדמו"ר הזקן אמנם לא

להתנדנד, אבל לאחר בדיקה מדקדקת נרגעתי. יכלתי לסמוך על רגלי הכרסא – הן היו שלמות, חזקות ומחברות היטב.

איך הייתי לדעתכם מרגיש אם במקום ארבעה רגלי הכרסא היו מחזיקים אותה בידיהם ארבעה אנשים? אני מניח שהייתי מרגיש פחות יציב. גם אנשים חזקים יכולים להתעייף ואני הייתי מוצא את עצמי במנוחת הצהריים מטל על הרצפה... בכלל, לכל אדם יש תנודות קלות בעמידה שלו על הקרקע, כך שאולי הייתי רגוע שלא אפל, אבל קשה לי לתאר שהייתי נרדם לשנת צהריים ננוחה...

פגעת נשים לב: הכרסא המנוחת על הקרקע היציבה מאפשרת לי בדרך כלל מנוחה רגועה. למה? פי כך אני חושב לעצמי: כמו שאתמול עמדה הכרסא ביציבות, ולא זזה או נשברת, כך גם יקרה מן הסתם גם היום. זוהי השקפה טבעית. כלומר, היא מחשבה של עולם הטבע. העולם נראה כאלו הוא מתנהל מעצמו, לפי חקים, מאז שנברא.

מה ילמד אותנו הבעל שם טוב? שהכרסא עומדת יציבה פי... כך ה' רוצה! בשניה זו ממש אומר ה' לכרסא לעמוד במקום הזה ולאפשר לי את מנוחת הצהריים. אני יכול לישן ברגע פי אני סמוך ובטוח בה', שכל מה שמתרחש אתי מתנהל בתשומת לב יחודית שלו ונתברר. זוהי השקפה פרטית!

תדעו לכם, שלפני שהגיע הבעל שם טוב לעולם לא היה הדבר פשוט כל כך. היו אפילו מגדולי ישראל שלא חשבו כך. למה זה כל כך פשוט לנו? כי הבעל שם טוב למד אותנו עוד יסוד אמונה גדול וחשוב, שאחרי שתוקעים את היסוד הזה נעשית האמונה בהשגחה פרטית למתבקשת מאליה. מהו אותו יסוד אמונה? שה' מחדש את העולם כלו וברא אותו בכל רגע מחדש. נכון, העולם נברא לפני חמשת אלפים שבע מאות ושמונים שנים, אבל זו לא הייתה פעלה חד-פעמית. ה' לא ברא את העולם והלך לו לדרכו...

איך דרש זאת הבעל שם טוב? ביום השני לבריאת העולם ברא ה' את השמים באמרו את המלים "יהי רקיע". בא דוד המלך ואומר לנו בספר תהלים כי "לעולם ה' דברך נצב בשמים". מהו אותו דבור של ה' שעומד ונצב לו בשמים? מסביר הבעל שם טוב, שהפונה היא לאותו דבור של ה' "יהי רקיע". כלומר, הרקיע לא נמתח פעם ומאז עומד לו מעל הארץ, אלא בכל שניה – "לעולם" – מורה ה' לשמים להברא מחדש.

מה יותר יציב?

היום הגעתי הביתה אחרי רכיבה מאמצת ביום חם והתרוחתי לי להנאתי על הכרסא הרכה והיציבה. לשניה אחת נבהלתי, כי הרגשתי שהכרסא התחילה

אִכְוִיָּם דְּלִילֵיחֻת

אִיךָ דוֹרֵשׁ הַבַּעַל שְׁם טוֹב אֶת
הַעֲקָרוֹן הַזֶּה? בַּפְּרָשָׁה שְׁלָנוּ מוֹבָאֵת
מִצּוֹת הַבָּאֵת הַבְּכוֹרִים לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ,
וְכָךְ נֶאֱמַר בָּהּ: "וְהָיָה כִּי תָבֵא אֶל הָאָרֶץ
אֲשֶׁר ה' אֱלֹקֶיךָ נָתַן לְךָ נַחֲלָה וִירְשָׁתָהּ
וַיִּשְׁבַּת בָּהּ... וְהִלַּכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר
יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ לְשֹׁכֵן שְׁמוֹ שָׁם". לְאַחַר
שְׁיִהוּדֵי מִתְיָשֵׁב בְּנַחֲלָתוֹ, וְהוּא מְרַגֵּשׁ
רְגִיעַ וְסָמוּךְ עַל ה' יִתְבָּרַךְ, עָלָיו לְקַיֵּם
בְּעֲצָמוֹ אֶת סִיּוּם הַפְּסוּקָה – "וְהִלַּכְתָּ
אֶל הַמָּקוֹם". עָלָיו לְדַעַת שְׁהִלִּיכְתוּ
מִמָּקוֹם לְמָקוֹם אֵינָהּ בָּאָה מִיּוֹזְמָתוֹ
אֶלָּא מוֹבִילִים אוֹתוֹ מְלַמְעֵלָה. הַכֹּל
בְּהַשְׁגָּחַת פְּרִטִּית. לְשֵׁם מָה? "לְשֹׁכֵן שְׁמוֹ
שָׁם". כְּדֵי לְפָרְסֵם שֶׁה' שׁוֹכֵן שָׁם וּבְכָל
מָקוֹם!

שְׁנִיזְכָּה לְחוּשׁ אֶת הַשְׁגָּחַת ה'
הַפְּרִטִּית וְלִישֵׁם אֶת מִטְרַתָּה!
שִׁבְתָּ שְׁלוֹם וּמְבָרָךְ!
נְ?

אִז יָפָה, הַיְדִיעָה כִּי הַכֹּל מִתְנַהֵל
בְּהַשְׁגָּחַת פְּרִטִּית מְעִנִיקָה לִי בְטָחוֹן
וְרַגַע. הִיא מְאַפְשֶׁרֶת לִי לְרִאוֹת כְּמָה
טוֹב ה'. כָּעֵת נֶצְעֵד צֶעֶד נוֹסֶף. מֵהִי
הַמִּטְרָה הַסְמוּיָה שֵׁישׁ לָהּ בְשַׁעָה שֶׁהוּא
בוֹרָא אֶת הָעוֹלָם בְּכָל רְגַע וּמִשְׁגִּיחַ עַל
כָּל פְּרִט שָׁבוּ?

הָעוֹלָם נִבְרָא לְשֵׁם מִטְרָה. "נִתְאַוָּה
הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהִיּוֹת לוֹ דִּינָה
בַּתְחִילֵי יָמָיו". ה' רוֹצֵה שְׁנַמְלֵא אֲנַחְנוּ,
בְּגִי הָאָדָם, אֶת הָעוֹלָם בְּאוֹר שֶׁל
אֱמוּנָה, תוֹרָה וּמִצְוֹת. בְּקִצּוֹר: שְׁנַבִּיא
גְּאֻלָּה. הַהַשְׁגָּחַת הַפְּרִטִּית מְכַוֶּנֶת כָּל
יְהוּדֵי לְהַפִּיר בְּמִטְרָה הַזֹּאת. לְשֵׁם כֶּךָ אֵין
לוֹ לְהַסְתַּפֵּק רַק בִּיְדִיעָה כִּי ה' פּוֹעֵל
לְטוֹבָתוֹ הָאִישִׁית. עָלָיו לְהִתְאַמֵּץ לְקַרֵּא
בֵּין הַשּׁוֹרֹת מָה מְזַמֵּן לוֹ ה' יִתְבָּרַךְ בְּרַגַע
זֶה, וְכִיצַד מָה שֶׁקָּרָה לוֹ יָגֵרֵם לוֹ לְקַיֵּם
אֶת הַשְּׁלִיחוֹת שֶׁקִּבַּל בְּצוּרָה טוֹבָה יוֹתֵר.

לְאַדַּת הַלְּאִוֶּז:

מָהֵם שְׁנֵי הַעֲקָרוֹנוֹת שְׁאֵי לומֵד מֵהַשְׁגָּחַת ה' הַפְּרִטִּית עָלֵי וְעַל הָעוֹלָם כְּלוֹ?

כָּל יֶלֶד/ה שֶׁיִּפְתּוֹר נִכְוֵנָה אֶת הַחִידָה, יִזְכָּה בְּכַרְטִיס לְהַגְרָלָה עַל פְּרִס שְׁוָה.

פְּרִטִּים בְּשָׁבוּעַ הַבָּא. תְּשׁוּבוֹת יֵשׁ לְשַׁלַּח לְדַא"ל:

maosime@gmail.com אוּ בְטֵלְפוֹן **079-9211452** עַד יוֹם ב' הַקָּרוֹב

קפיצת הדרך חוזרת איך ספור פעמים בסיפורי חסידים – כנראה שכמעט כל מוצאי שבת הבעל שם טוב 'קפץ' לאיזה מקום עם תלמידיו... חז"ל סופרים ב'התפעלות' שלשה שקפצה להם הדרך, ואילו בחסידות היא הופכת לענין רווח. מדוע? הראשון שקפצה לו הארץ הוא אליעזר עבד אברהם, שאמר "ואבא היום אל העין", "היום יצאתי והיום באתי". מורנו הבעל שם טוב הסביר שראשי התיבות של "ואבא היום אל העין" רומזים לשם של קפיצת הדרך, שהוא הוא שם ה'טוב של הבעל שם טוב (שם אהוה, המחבר "את השמים ואת הארץ"). כי בעצם, כל ענין החסידות הוא קפיצת הדרך – קפיצה אל הגאולה האמתית והשלמה, בכח של תשובה ושינוי פנימי של עם ישראל, מתוך אמונה שלמה בלב ישראל החי והער.

בנושא של ביאת הגאולה "היום" – דווקא גאולה שתלויה בעבודה ובזכות שלנו, עם ישראל – עוסק השיעור המרכזי בחוברת השבוע. הרב גינזבורג שליט"א, כדרכו, מעמיק בריבוי הופעות של המלה "היום" בתנ"ך ומתרגם אותן לעבודות-נפש שונות שלנו, תוך קישור הדברים לעבודת אלול-תשרי שאנו בעיצומה.

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים? שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il
רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון 079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

אלול חסידי חי

התוועדות בשידור חי עם הרב יצחק גינזבורג שליט"א

יום א, אור ל"ח אלול 20:30
התוועדות ח"י אלול

יום ה', ב"ה אלול 23:00 | התוועדות חסידות ח"י אלול 20:30 | התוועדות חסידות ח"י אלול 20:30 | התוועדות חסידות ח"י אלול 20:30

פנימיפון 02-5434297 | bit.ly/hebrew-live